

SEPPO

1 9 3 4

SISÄLLYS:

Julkaisun taiteellisesta asusta ja kuvituksesta on huolehtinut taiteilija OLA FORSELL.

SEPPO

Ruusu-Ristin Kynäseppojen joulujulkaisu.

RIIHIMÄEN KIRJAPAINO O.Y. 1934.

Joululaulu.

Akseli Tola.

Helmassa Maarian
tuo piltti pienoinen,
tuo kaunis, puhtoinen,
on poika Jumalan.
Nyt kiitos Jumalalle,
kunnia Korkeimmalle!

Valollaan täyttää nuo
kaikk' synnin syvänteet,
pois pyyhkii kyyneleet,
uudeksi mielen luo.
Soi kiitos Jumalalle,
kunnia Korkeimmalle!

Riemuitse, ihminen!
Tää suur' on ihmetyö:
Jo päättyy pitkä yö,
saat päivän ikuisen.
Siis kiitos Jumalalle,
kunnia Korkeimmalle!

Voces intimae.

Tutkielma sisäisestä sävelmaailmasta.

J. Pohjanmies.

Musiikin sisäinen maailma on avara kuin rannaton meri, syvä kuin pohjaton avaruus ja äänetön kuin tyhjyys. Voisi ajatella sen olevan itse ilmentymätön Logos. Niinkuin näennäinen tyhjyys, ilmentymätön Logos, on myöskin musiikin sisäinen äänettömyys täynnä elämän muotojen ilmentymisen mahdollisuuksia. Itse asiassa on musiikillistenkin muotojen ilmentymisprosessi osa Logoksen toimintaa. Yksilöitynyt, keskittyvä tajunta voi tämän prosessin avulla lähestyä maailmankaikkeuden ilmentyvän Logoksen mysteeriä. Mikä »tapahtuu ylhäällä, tapahtuu myös alhaalla», sen oppii keskittynyt tajunta ymmärtämään, tunkeutuessaan musiikin sisäisen maailman äänettömyyteen. Ennen kaikkea hän oppii ymmärtämään, että kaikkea ilmentymistoimintaa hallitsee sama suuri elämän laki, rakkauden laki, jota ilman mikään olevainen ei olisi mahdollista. Rakkaus on musiikinkin sisäisen maailman avain. Se on se taikasauva, jonka kosketuksesta tyhjyys alkaa elää, äänettömyys ilmentää kauneutta.

Musiikki ei ole vain ulkonaista ääntä, ilman väreilyä sille, jolla on sisäinen kyky ymmärtää musiikkia. Ulkoiset äänet olisivat tehottomia, elleivät ne kätkisi itseensä sisäistä elämää, jonka kuulija tajuaa. Musiikki vaikuttaa sitä voimakkaammin, mitä lähempänä alkulähdettä, rakkautta, se on, ja mitä enemmän kuulijalla on edellytyksiä vaipua samaan alkulähteeseen.

Rakkaus on se alkuvalo, luova voima, joka inhimillisen tajunnan läpi kulkiessaan kiteytyy tuhansiksi ylöspäin pykivän kauneuden muodoiksi, joiden ominaisuutena on kohottaa ihminen kohti jumalallista ihannetta.

Havainnollistaakseni sävelten salaperäistä vaikutusta, pyydän kertoa muutamia piirteitä varhaisilta lapsuusvuosiltani, jolloin pieni persoonani oli vielä hyvin vähän kehittynyt. Juuri viimemainittu seikka panee ajattelemaan, että ihmisellä todellakin on jokin toinenkin tajunta kuin persoonallisuuden mukana kehittyvä. Mielestäni ymmärsin musiikkia — kuinka sanoisin — sisäisesti yhtä hyvin kehtolapsena kuin nykyisin. Tietenkin käsitän sen älyllistä puolta nyt paremmin, mutta sen syvin olemus oli minulle ihmeen selvästi tajuttua jo varhaisemmassa lapsuudessa. Myöhemmin olen tehnyt eräiden lasten suhteen samanlaisia havaintoja. Olen pannut merkille, että pieni lapsi (eräs joka hiukan varttuneemmalla iällä osoitti soitannollisia taipumuksia) tarkasti seurasi soittoani ja — niinkuin omasta kokemuksestani tiesin — soiton avulla omaksui mielialani. Erästä sävelmää ei hänen herkkä mielensä koskaan jaksanut kestää, vaan alkoi hän sitä soittaessani lohduttomasti itkeä.

Poiminpa nyt muistini kätköistä joitakin voimakkaimmin mieleen jääneitä kuvia:

1. Makasin kehdossa, jota äiti liikutteli. Hän lauloi erästä säveltä, jonka vielä hyvin muistan. Laulun mukana kulkeutuivat minuun äidin mielialat. Tajusin äidin olevan surullisella mielellä. Surullinen sävel sen tietenkin osittain ilmaisi, mutta se tuskin yksin olisi riittänyt selittämään kaikkea, mitä laulussa tajusin. Laulu — paremminkin äidin ääni — oli kuin silta, joka yhdisti tajuntamme niin, että ymmärsin ja elin, mitä äiti sillä kertaa tunsi ja ajatteli. Tunsin ääretöntä hellyyttä äitiä kohtaan hänen surullisen mielensä vuoksi. Samalla kuitenkin tajusin olevani pieni ja voimaton.

2. Kerran, en liene vielä täyttänyt kolmatta ikävuottani, seisoin eläintarhassa apinahäkin luona. Katselin kiinnostettuna apinaa. Silloin alkoi jostain kaukaa kuulua musiikkia, (tunsin kappaleen hyvin kuultuani sen kerran parikymmentä vuotta myöhemmin). Apina veti kuitenkin huomioni niin puoleensa, etten varsinaisesti kuunnellut musiikkia. Kuitenkin se vaikutti jotenkin piilotajuntaani. Omituisella tavalla liittyi musiikki apinaan, ikäänkuin olisi tullut apinasta, ja minä aloin tuntea selittämätöntä sääliä sitä kohtaan. Katselin sitä kuin lumottuna, eivätkä vanhempani saaneet

minua sen luota pois ennenkuin musiikki loppui. Musiikki tässäkin tapauksessa rakensi sillan kahden olennon välille, apinan ja minun ja sen avulla tiesin, mitä apinan tajunnassa liikkui.

Tällaista siltojen syntymistä olen jälkeenpäin usein kokenut, vaikkakaan en niin usein ja elävästi kuin lapsena.

3. Itselleni merkityksellinen oli muuan kokemus, jonka aiheutti ensimäinen kanteleensoittoyritykseni. Olin silloin ehkä neljän — viiden vuotias. Näppäilin kieliä ja hapuilin melodioja ja sointuja. Silloin muodostui kuin sattumalta eräs sointu, joka vaikutti minuun hyvin omituisesti. Näppäilin uudelleen ja uudelleen. Asetin kanteleen pohjan oikein korvaani kiinni ja kuuntelin — vain tuota yhtä ainoata sointua. Sointu ei ollut — niinkuin jälestäpäin tulin näkemään — sen ihmeellisempi kuin ensiasteen sekstikolmisointu, mutta sen vaikutuksesta aukeni joka kerta, kun sointua näppäilin, sisäisen silmäni nähtäväksi omituinen aarniometsämaisema jossain troopillisessa seudussa. Näin, kuinka auringonvalo laskeutui tiheän lehvästön läpi vihertävänä ja kosteana. Siimes oli täynnä mitä sopusointuisinta hiljaiseloa. Lehväin alla vallitsi ihmeellinen sunnuntaitunnelma, jonka rauhaa ei näyttänyt mikään häiritsevän. Näin saatoin istua usein pitkiä aikoja sointua kuunnellen ja aarniometsän elämää katsellen.

Merkillepantavaa on, ettei mikään muu sointu avannut näkyä, ei liioin mikään muu soitin, täytyi olla välttämättä juuri kantele ja I asteen sekstisointu.

Havaintoni, kuinka äidin laulu — juuri äidin ääni — avasi minulle äidin sielun, ja kuinka juuri kanteleen omalaatuisella äänellä soitettu sekstisointu loihti sisäisen näkyni, saattoi minut myöhemmin monasti ajattelemaan äänen arvoitusta. Sävelkuvat tarvitsevat, vaikuttaakseen kuulijaan säveltäjän tarkoittamalla tavalla, juuri o i k e a n äänellisen kvaliteettinsa. Valitettavasti ei useinkaan aina äänen kvaliteetti vastaa säveltäjän tajunnassa olevaa kuvaa. Sattuupa usein niinkin, että ei suorastaan ole olemassa mitään äänellistä ilmennysmahdollisuutta säveltäjän kuulemille ajatuksille.

Edellämainituista pienistä kokemuksista käynee osaltaan selville musiikkiin ja ääneen kätkeytyvä yliaistillinen elämä, jonka vaikutus ihmissieluun on ilmeinen.

Mutta: »vaikka minä enkelien kielillä puhuisin eikä minulla olisi rakkautta, niin minä olisin kuin helisevä vaski ja kilisevä kulkunen.» Rakkaus yksin avaa tien todelliseen kauneuteen. Rakkauden innoittamana syntyvät jaloimmat, ylevimmät sävelteokset, ja vain rakkaus avaa kuulijan sisäiset korvat tajuamaan sävelten jumalaista kauneutta.

Kappale maailmankaikkeuden tarua.

(H. P. Blavatskyn „Salaista oppia” lukiessa.)

Anni Kaste.

Kuu kehtolaulua laulavi lapselleen,
se on tuntein ikuisin kiintynyt kuopukseen,

tähän pieneen pilttiin, jonka nimi on Maa,
joka äidin viat ja virheet periä saa...

Niin, kaiken, pahan, hyvän — ja eksyttävän.
Ei tuomita voi, jos vikaan kulkeekin hän,

kun tietää: rotkon pohjaan astua tie
on määränä tällä. Siksi niin raskas se lie...

Vaan toivoton äitivanhus olla ei voi,
hänen omaansa kirkkaampi lapsen on huomenkoi.

Ah, lapsenlapsi — rinnettä nousevi jo!
Sen syntymään mennessä hyytävin pimento

on sivuutettu, käännytty päivään päin,
ja hyvyys ja rauha ilmenee yllättäin!

Kuin villiratsunsa soturi taltuttaa,
niin henki, Ikuinen, aineesta voiton saa.

Sininen prinssi.

Sven Krohn.

Olimme saapuneet kaukaa eri teitä pitkin, ja tähti oli johdattanut meidät täksi yöksi saman katon alle. Vanha majatalo mittaamattoman meren rannalla oli idästä ja lännestä johtavien polkujen risteyskohta, ja moni rikas ja mahtava herra, vallanpitäjä ja kuningas oli aikojen kuluessa levähtänyt sen viihtyisissä suojissa.

Aurinko oli mennyt mailleen ja majatalon kumarainen isäntä oli sytyttänyt tammisella pöydällä seisovan lampun. Sen hohteessa aloin tarkastella vastapäätä istuvaa huonetoveriani.

Hän oli nuori ja nuoruudessaan koskemattomampi kuin yksikään ihminen, jonka tähän asti olin tavannut. Hänen katseensa oli kuin lapsen, joka näki, mitä aikuiset viisaudessaan eivät nähneet ja tunsi arvoituksen, jota he eivät kyenneet ratkaisemaan. Itse olin vanha ja tiesin, että silmissäni enää kuvastui vain sammuneiden toiveiden ja rauenneiden unelmien hiillos, olin väsynyt ja odotin vain suuren levonantajan, kuoleman, armahtavaa kosketusta.

Toverini katsahti minuun, ja niinkuin jokin näkymätön olisi saanut minut valtaansa, aloin ponnistaa muistaakseni jotakin, jonka ammoin olin unohtanut, jotakin tärkeää kauan sitten tapahtunutta. Sitten hän käänsi kasvonsa oikealle ja hänen katsettaan seuraten huomasin minäkin seinällä riippuvan maalauksen, sinisen prinssin muotokuvan, prinssin, josta me kaikki joskus kuulimme kerrottavan, kun olimme lapsia ja satujen kultalanka kerittiin kerältä meidän nähtäväksemme.

Toverini alkoi hiljaisella äänellä kerrata prinssin tarua, prinssin, jonka isä oli ollut mahtava kuningas ja pyhän salaisuuden vartija. Vierailla mailla kaukana isänsä valtakunnasta oli prinssi saanut elää. Ihmiset, jotka vihasivat hänen isäänsä, olivat kasvattaneet hänet. Mutta isän rakastettu nimi huulillaan oli sininen prinssi rauennut kuoleman syleilyyn.

Toverini katsoi minuun jälleen viisailla lapsensilmillään, ja äkkiä valtasi minut outo tuska ja riemu. Huone ja majatalo katosivat näköpiiristäni ja paljaana sieluna leijailin avaruudessa äärettömän rakkauden ympäröimänä. Niinkuin mysteriota katselin omaa minuuttani. »Kuka, kuka minä olen?» kysyin ihmetellen. »Kuka hän on, jonka silmät seuraavat minua olemattomuuden rajoille asti?» Samassa katselin jälleen huonetoverini hymyileviin silmiin ja tunsin hänet nyt, lapsikatseisen uneksijan.

Ei, ei hän ollut uneksija, siniviittainen nuorukainen edessäni. Tunsin hänet, kuninkaanpojan, joka oli palannut ikuisuuden portista siihen elämään, jota nimitämme maailmaksi. Hän, ylösnoussut sininen prinssi katsoi minuun ja pohjaton kirkkaus paloi hänen katseestaan. Ja tuo katse palautti mieleeni kaukaisen menneisyyden, jota äsken turhaan olin koettanut muistella. Liekki, jonka jo ammoin uskoin kokonaan sammuneeksi, leimahti puhtaana sydämestäni.

Olinhan minäkin kerran vaeltava ritari, jolle Pyhä Graal oli unessa näyttäytynyt. Olinhan etsinyt salaperäistä linnaa ylipääsemättömien vuorten kätköistä. Olinhan kohdannut Parsifalin, aurinkokatseisen hallitsijan ja Valon vartijan. Häntä olin palvellut ja lasta, jota hän rakasti enemmän kuin mitään muuta Kristuksen mystillistä Valoa lukuunottamatta. Mutta tuo kaikki oli haihtunut ja lyöty pirstaleiksi, oli ollut kuin utuisinta unta vain.

Mutta nyt, vanhan majatalon matalissa suojissa oli kaikki tullut jälleen todelliseksi. Palvelija oli kohdannut jälleen rakastetun hallitsijansa kuninkaallisen pojan. Prinssi oli noussut seisomaan yhä katsellen minua syvällä, lempeällä katseellaan. Untako näin, sillä valkoinen joutsen ilmestyi hänen viereensä. Ilma hänen ympärillään säteili sinistä kirkkautta. Polvistuin hänen eteensä, mutta hän ojensi minulle kätensä ja auttoi minua nousemaan. Sininen prinssi, Joutsenritari hymyili minulle.

Päivän noustessa jätimme majatalon ja astuimme valkeaan purjealukseen, joka heti irroitti ankkurinsa ja pian viiletti kimaltelevia aaltoja etäistä päämaalia kohti. En ollut enää vanha enkä väsynyt, eikä kuolemaa enää ollut. Oli vain avara meri, taivaan kirkkaus ja vesien pohjaton syvyys. Oli Joutsenritari, jota palvelin ja rakastin. Oli Pyhän Graalin valkea linna, joka kangasti kaukaa. Oli kuningas Parsifal, joka odotti poikansa saapumista. Oli ihmiskunta, joka odotti pelastajaansa, Rakkauden Ruusu-Ristiä.

... suurin niistä on rakkaus.

Tuuli Reijonen.

iti istui keittiössä ja kutoi kaulahuivia pojalleen. Hänen oli tullut tavaksi istua näin, iltamyöhään, ja odottaa Väinöä kotiin, vaikka hän tiesi, että tämä ei pitänytkään siitä. Mutta minkä sille voi, jos sydämessä asui tuska, joka käski, tuska, jonka herraksi ei kyennyt pääsemään, vaikka parhaansa oli koettanut, apua korkeimmaltakin anonut. Ei voinut sille mitään. Se pakotti kaiken uhallakin valvomaan ja ottamaan seuraavana päivänä vastaan pojan suuttuneet tiuskaukset tai äänettömän murjotuksen. Silloin vasta, kun kuuli tutut askeleet eteisestä, kykeni heittäytymään vuoteelle ja vaipumaan levottomaan uneen, josta pian taas oli havahduttava varhaiseen kahvinkeittoon. Hyvä Jumala, eihän hän sitä pahalla tehnyt, kun poikaansa odotti, ei vain voinut muuta, sillä hän pelkäsi lapsensa puolesta.

Kello kuului jossakin seinän takana lyövän kahtatoista. Oliko se taaskin niin paljon! Ja vieläkään ei Väinö ollut kotona, vaikka huomenna oli noustava varhain työhön. Äiti alkoi hiljakseen kääntää kutomustaan kokoon. Oli tullut taas pitkä kappale tänä iltana valmiiksi. Ylihuomenna oli pojan syntymäpäivä ja silloin oli kaulaliinan oltava tehtäviään täyttämässä. Kyllä se siksi joutui. Enää oli pikkuinen kappale jäljellä. Äiti siveli hyväillen liinan päätä. Silkinsekainen lanka tahtoi takertua karhean käden pintaan. Varsinkin sormenpäihin se imeytyi siitä eroamatta. Lanka oli kaunista. Harmaakimalteista. Kallistakin se oli ollut. Äiti oli säästänyt pennit siihen omista kahvirahoistaan. Mutta mitäs siitä! Tulihan se Väinölle — ja pikku Väinölle ei mikään ollut kylliksi kelvollista.

Äidin täytyi väkisinkin hymähtää itselleen. Milloin hän oppi poikaansa ajattelemaan aikuisena? Varmastikaan ei koskaan. Ja siitähän se ristiriita heidän välilleen olikin syntynyt.

Alussa oli kaikki ollut hyvin. He olivat onnellisia saadessaan taas pitkästä aikaa olla yhdessä. Orpouden tunnetta, jota äiti oli eniten tänne kaupunkiin tullessa pelännyt, ei paljonkaan ennättänyt ajatella. He olivat saaneet hauskan asunnon, keittiön ja kamarin. Kaikki täällä oli mukavaa ja käytännöllistä. Ruoan valmistaminen kävi kaasulla kuin leikkiä vain, ja seinästä suoraan sai vääntää valkean palamaan, panna kuuman ja kylmän veden juoksemaan. Naapurit olivat ystävällisiä. Posti pudotti joka päivä lehden luukusta lattialle, ja vanhemmat lapset kirjoittivat maailmalta säännöllisesti. Joskus pistäytyi Väinö hänen mukanaan kirkkoon. Ja kun kevät tuli, täyttyi äidin salaisinkin toive. Väinö oli pistänyt hänelle setelin kouraan ja sanonut, että kun hänellä ei ollut muka mitään jouluksi antaa, niin tässä nyt tulee, vaikka hiukan myöhästyneenä:

»Menkää te, äiti, kotipuoleen käymään, panemaan siellä isän hauta kuntoon. Mielenne teidän kuitenkin tekee.»

Sellaista se oli elämä alussa ollut, sileää. Hänkin, vanha ihminen, oli sokeentunut ajattelemaan, että kun niin paljon oli saanut varempina vuosinaan kärsiä, niin vanhuuden päivät Jumala toki valoisaksi muutti. Ei ollut vieläkään oppinut elämän läksyä, että kaikesta oli täällä ajassa luopuminen, tuuma tuumalta, pala palalta, rakkaimmankin lapsensa oli nähtävä joutuvan itsestään irti reväistyksi.

Öisin oli ruvennut näkemään outoja unia: musta siipi lensi suhisten kotikaton yllä. Oli herännyt joskus keskellä öitä hikeen ja omaan tuskaiseen huutoon, joka oli kummasti kaikunut täällä kivisessä talossa. Kiireesti oli kuitenkin työntänyt mustat mielteet tieltään. Hänellä oli hyvä olla. Nukkuihan Väinö tuossa seinän takana. Paljonkohan lienee jo kellokin, sillä aamulla varhain oli mentävä pyykin pesuun? Mutta tajuun oli kuitenkin iskeytynyt hiljainen, hiipivä irti-pääsemätön pelko.

Kesällä se sitten alkoi.

Kuta valoisammiksi illat muuttuivat, sitä enemmän rupesi Väinö oleilemaan poissa kotoa.

»Se on vain näin kesällä, nuoret... eivät ne malta sisällä, kun vielä vanhankin mieli kaipaa valoa ja vihreää», lohdutteli äiti itseään katsoen ruutujen takaa kuumana hohkavaa asfalttikatua. »Kunhan syksy tulee, niin pysyy taas sisällä.»

Mutta syksyllä eivät asiat parantuneet. Pojan

iltamatkat kävivät yhä pitemmiksi. Joskus tuli vasta aamuyöstä kotiin. Maitokaupan rouva nauroi alhaalla tiskinsä takana, että silmät venyivät rasvaisiksi viiruiksi:

»Tuleekos piankin miniötä taloon? Viime viikolla kulki teidän poika tästä ohitse hienosti puetun naisen kanssa ja eilen näin taaskin samassa seurassa ... illalla.»

Äidin sydäntä riipaisi oudosti. Ei sanonut kuitenkaan mitään. Otti vain kannunsa ja hymähti. Mutta portaissa piti kahdesti lepuuttaa jalkoja, ja sisälle kun pääsi, täytyi heittäytyä vuoteelle hengähtämään, niin otti sydämelle äskeinen nauru.

Että Väinö ei ollut puhunut mitään. Vieraat ihmiset tiesivät enemmän kuin äiti.

Äiti koetti joskus arasti kääntää puhettaan kipeään asiaan. Mutta Väinö vain murahti:

»Ämmät taas repivät leukojaan.»

Ämmät, — äidille sanoi niin. Äiti oli valahtanut valkeaksi poskiltaan ja sydämeen pisti tuskan tunne. Mutta ei vielä ollut uskonut kuitenkaan sillä kertaa. Ihminen ei usko niin vähällä. Sitten vasta, kun oikein koskee, vereslihalle asti, sitten uskoo. Oli kerran uudelleen ottanut asian puheeksi. Sanonut:

»Voisithan sinä sen joskus tuoda tänne nähtäväksi, sen tyttösi. Niin ne ovat muutkin aikoinaan tuoneet, Lauri ja Ilmari...»

Mutta ei olisi pitänyt sanoa niin. Ei olisi pitänyt. Väinö oli käännähtänyt ympäri ja nauranut hiukan, mutta se oli ollut kylmää naurua. Ja sitten oli alkanut. Oli syytänyt suustaan vihaisia sanoja, pahoja sanoja, jotka olivat nyhtäneet äidin aivan mykäksi. Kuinka häntä vahditaan tässä kuin pikkuista kakaraa! Helkkarissa! Aikuista miestä. Se oli lapsellista. Naurettavaa. Mutta siitä oli tehtävä loppu. Nyt kerta kaikkiaan ja tällä puheella. Hän osaa kyllä muuttaa talosta, jos sikseen tulee. Vaikka huomispäivänä...

Siitä lähtien oli äiti heittäytynyt aivan sanattomaksi. Ei olisi osannut kysyä, vaikka pyydetty olisi. Toimi hiljaa entisissä askareissansa huulilla asuen apea hymy. Kuinka elävästi olikaan kesällinen uni taas toteen käynyt: musta siipi oli pysähtynyt raskaana kotikaton ylle, — milloin siitä kirpoaisi, ehkä ei enää koskaan.

Äiti tunsi ajoittain vihaavansa tuota naista, joka oli hänen poikansa ryöstänyt. Silloin aina, kun tuollainen tunne hänet yllätti, hän pelästyi. Hänen täytyi rukoilla, rukoilla valkeutta pimeihin ajatuksiinsa. Mutta kesti kauan, ennenkuin hän osasi tyynesti ajatella: olihan tuokin nainen jonkun äidin lapsi, joka rakkautta kaipasi. Eikä viha tässä auta, rakkaus vain auttaa.

Ja sittenkin, hän ei voinut rakastaa. Hyvä Jumala, kyllähän hän ymmärsi, että nuoret toistensa seuraa kaipasivat, ja aika oli tuleva, jolloin poika oli valitseva elämänkuppanin itselleen. Mutta hän oli kuvitellut sen niin toisin. Eikä tämä ollut sitä. Tämä oli jotakin aivan muuta. Jospa hän saisi edes kerran tavata tuon naisen, edes yhden kerran, niin puhuisi sille. Hän rukoilisi sitä jättämään Väinön rauhaan, hänen poikansa, nuorimpansa, rakkaimpansa, ainoan ilonsa enää. Hän puhuisi niin, että kivikin heltyisi, — täytyisi heltyä.

Mutta kun hän sitten tapasi odottamansa, oli hän aivan sanaton. Nainen tuli kerran heille käymään. Kysyi Väinöä. Tämä ei ollut kotona. Sanoi odottavansa siksi, kunnes tuli. Hän oli puhunut varsin ystävällisesti, riisunut turkkinsa, istunut kamarissa.

Äiti oli jäänyt ovensuuhun avuttomana seisomaan. Kädet olivat tuntuneet raskailta ja tyhjiltä. Ei tiennyt, minne ne oikein olisi asettanut. Tuntui aivan siltä, kuin olisi hän, äiti, ollut vieraassa huoneessa ja tuo toinen tässä kotonaan. Nuo kädetkin... Hän oli houkka, mieletön — omassa kodissaan.

Miksi hän ei pitänyt tuosta naisesta? Olihan se kohtelias ja huomaavainen. Kyseli vointia ja viihtymisiä. Ei, hän oli varmaan liian maalainen vielä, mutta hän ei voinut sulattaa noita liehuvia hameita, jotka liikahtaessaan paljastivat säären korkealle yli polven, tuota kapeata, punaista suuta ja tukkaa, joka oli kuin pikeä, nuoltuna pitkin päätä. Mutta pahinta olivat silmät, kuin kaivot, mustat ja hukuttavat. Ja sinne oli hänen poikansa hukkuva kerran, osa oli jo hukkaantunutkin ja viimeinenkin menisi, ellei ihmettä tapahtuisi.

Äiti heräsi hätkähtäen ajatuksistansa. Kello löi kerran: puoli yksikö? Puoli kaksi jo. Näin kauan hän taaskin oli kerinyt ajatuksen lankaa ja aivan suotta. Häntä vilutta. Jossakin alhaalla pamahti ulko-ovi rämähtäen kiinni. Portaista kuului kiireisiä askeleita. Ne olivat Väinön. Jos Väinö vain näkisi, että hän taaskin oli valvonut, niin suuttuisi.

Äiti väänsi sähkön kiireesti sammuksiin ja painui vuoteelle istumaan. Vuotti tässä, kunnes Väinö oli huoneessaan. Sitten vasta riisuisi.

* * *

Taaskin oli ilta, mutta varhainen vielä, pitkä ilta, hiukan keväältä tuoksuva. Äiti teki nukkumaan menoa. Sen illan jäljestä, silloin talvella paria päivää ennen Väinön syntymäpäivää, oli hän ruvennut aina ajoissa makuulle. Väinö oli tultuaan tuona iltana myöhään kotiin hiipinyt vielä

keittiön puolelle juomaan vettä. Nähtyään äitinsä valvovaksi, pukeissaan pimeässä istumassa, oli suuttunut silmittömästi. Oli paiskannut huonekaluja, oli kironnut ääneen. Äiti ei ollut vielä koskaan poikaansa nähnyt tuollaisena, noin julmana, noin vieraana, noin vihastuneena.

Äidiltä oli päässyt sinä iltana vuoteessaan itku. Niin sydämestään hän ei ollut itkenyt sitten miehensä kuoleman. Hänestä tuntui... hänestä tuntui aivan siltä, että poika vain odotti äidin lähtöä takaisin maalle, ei sentään kehdannut itse asiaa aloittaa, kun niin oli pyytänyt tulemaan, odotti hänen ensiksi panevan asian keräIle. Mutta äiti ei voinut, ei voinut lausua ratkaisun sanaa, vaikka tunsi koko ajan, että poika sitä vain odotti. Se olisi ollut lapsensa kuiluun heittämistä. Ei voinut sitä tehdä — rakkautensa tähden.

Äiti oli käynyt laittamassa poikansa vuoteen kuntoon. Hän oli kaatua eteisessä. Siellä oli pimeää. Oli kompastua johonkin maahan viskattuun vaatteeseen. Hän väänsi sähkön palamaan ja nosti lattialta sinne pudonneen kaulaliinan. Se oli se hänen talvellinen syntymäpäivälahjansa Väinölle.

Niin — Väinöhän ei ollut tarvinnut sitä ollenkaan. Hän oli saanut samana päivänä toisen. Siltä tytöltä. Se oli ollut kirjavaa silkkiä, kallista kudosta, maksanut varmaan hyvinkin paljon. Väinö käytti vain sitä. Äidin oli tarpeeton ja joutilas vaikka maassa makaamaan. Katkeruuden oka pisti hetkeksi sydämeen, mutta se pyyhkäistiin nopeasti pois. Tietysti Väinö käytti ohuempaa näin keväällä. Hänen kutomansa oli tullutkin turhan paksuksi. Talvella oli se taas kyllä varmasti tarpeen. Se oli pantava vain kaappiin odottamaan vuoroaan. Mutta kun äiti sen teki, hänen kätensä hiukan vavahti. Hiukan vain. Ja vuoteessaan valvoessaan hän alkoi uudelleen miettiä, olisiko sittenkin parempi, että lähtisi toisten tieltä. Ei hän tahtonut olla riippana muille. Ehkä se oli vain hänen omaa itserakkauttaan, että oli jäänyt tähänkin asti oleilemaan, vaikka Väinö jo selvästi tahtoi toista.

Sinä iltana ei äiti saanut unta. Ulkoa ikkunoista vuoti keväistä valoa. Päätä kivisti. Sitten syttyivät lyhdyt. Ruudut leikkasivat lattialle raskaita, keltaisia kuvioita.

Kello löi seinällä yhdeksän... kymmenen... Ovia paukutettiin. Hissi vingahti portaissa käyntiin. Huomenna hän sen tekee, sanoo, että lähtee... Voi, elämän tuskaa, milloin se loppuu, milloin pääsee täältä suureen rauhaan?... Jäseniä särki. Jostakin kuului gramofoonin ääni. Sitten sekin vaikeni.

Kello löi kaksitoista. Väinö kuului liikkuvan ovessa. Äiti kuunteli silmät ummessa, ristityin sormin. Nyt viskasi hattunsa hyllylle, nyt riisui takkinsa. Astui kamariin. Ei, askeleet kääntyivät keittiön ovelle. Tuli kai juomaan. Ovi risahti varoen auki. Askelet pysähtyivät. Sitten kuului kuiskaus:

»Äiti, valvotteko vielä?»

Se ei ollut Väinön ääni. Se tuli kuin jostakin kaukaa, vuosien takaa. Se oli tumma ja samea niinkuin ihmisellä, joka on kauan pidättänyt pyrkivää itkuaan.

»Kyllä minä valvon.» Äiti oli noussut vuoteelle istumaan. »Tule vain tänne.»

Poika lähestyi äitiä raskain askelin. Heittäytyi polvelle vuoteen viereen ja painoi päätään pielusta vasten. Ei puhunut mitään, ei puhunut yhtään mitään pitkiin aikoihin. Kerran vain voihkaisi: »Äiti» ja kurkusta nousi pari hiljaista korahdusta kuin lapsella pitkän itkun jälkimaininkeina.

»Lapseni, rakas lapseni.» Muuta ei sanottu, vain kädet tekivät työtään. Suuri ja suoninen käsi hyväili hellien tummaa päätä.

Kerran kysyi äiti:

»Joko hän lähti?»

»Jo», kirahti poika hampaittensa välistä ja sitten tuli uhmaten: »Hyvä se olikin. Vaikka ensin se koskee. Mutta kyllä minä kestän.»

Äiti ummisti silmänsä. Hänen sydäntänsä kirveli lapsensa kärsimys. Kunpa hän voisi ottaa pois poikansa tuskan. Mutta sitä ei voi. Jokaisen täytyy omansa kantaa. Toinen voi vain rakastaa... rakastaa.

Kello löi kerran, kahdesti. Poika nousi.

»Nyt minä lähden. Nukkumaan menen. Tuletteko peittämään?» Ja hän sipaisi hiljaa, kuin häveten äitinsä kättä.

Äiti kietoi huivin hartioittensa ympäri, siirsi tohvelit sängyn alta jalkoihinsa. Kävi sitten kaapilla keittiön nurkassa ja otti sieltä omenan. Meni poikansa huoneeseen ja istui vieressä, kun tämä riisui, kuin lapsena muinoin. Ja vuoteeseen peitti sanomattoman hellin ja rakastavin sormin.

Viktor Rydberg ja hänen teosofinen kehitysoppinsa.

EINO KROHN.

iktor Rydbergin asema 1800-luvun ruotsalaisessa kirjallisuudessa on erittäin huomattava. Hän edustaa päämäärästään tietoista, laajakatseista totuudenetsintää, mikä ilmenee hänen luovassa työssään sekä ajattelijana että runoilijana. Suurten samanaikuistensa, Strindbergin ja Frödingin vastakohtana hän ei ole sielullisesti rikkirevitty nero, jonka tuotantoa usein voidaan verrata luonnonvoimain itsetiedottomaan leikkiin, tulivuorenpurkaukseen. Hän on päinvastoin kokonainen ihminen, joka tietoisesti yrittää hallita voimiaan. Hän on tasaisesti valaiseva lamppu, johon voimme luottaa, tuli, mikä ei milloinkaan muutu hävittäväksi tulipaloksi.

Viktor Rydberg syntyi joulukuun 18 p:nä 1828 Jönköpingissä. Jo viisi vuotiaana hän menetti äitinsä, ja tämä menetys katkeroitti koko hänen lapsuutensa ja nuoruutensa. Köyhänä poikana hän joutui vieraitten ihmisten hoitoon, ja kerran, kun hän asui ilkeän, riidanhaluisen naisen luona, oli hän kuljeksinut yksin kaduilla kokonaisen talviyön purevan pohjoistuulen puhaltaessa Vätterniltä. Vielä koulupoikana opiskellessaan Växiön kimnaasissa hänen nuorekasta iloaan usein synkensi ajatus äidin kuolemasta. Kauniissa runossaan »Puupiirros virsikirjassa» hän kertoo tunteistaan äitiään kohtaan. Hurmioituneessa näyssä saa pieni poika, katsellessaan puupiirrosta ja kuunnellessaan urkujen soittoa, nähdä äitinsä.

Koulutyö Växiössä kävi huonosti. Rydberg aikoi sitten antautua sotilasuralle, mutta sensijaan ryhtyikin hän kirjoittamaan sen ajan hengessä huonoja jatkoromaaneja johonkin sanomalehteen. Sitten hän yritti harjoittaa juriidillisia opintoja Lundin yliopistossa, suunnitteli teknillistä uraa Tukholmassa ja siirtymistä Amerikkaan, jossa hänen siskonsa olivat löytäneet toimeentulonsa. Senäten kartanossa hän oli jonkin aikaa kotiopettajana, mutta ei suinkaan kunnostautunut pedagogina.

Tämän kaiken johdosta Viktor Rydberg tunsi itsensä usein raskaina hetkinä epäonnistuneeksi olennoksi, joka ei mihinkään kelvannut. Häneltä puuttui käytännöllinen ote ja ihmistuntemus. Hän oli uneksija, joka oli lukenut paljon, mutta ei pitänyt järjestelmällisistä opinnoista.

Vihdoin Rydberg 27 vuotiaana, v. 1855, joutui tunnetun göteborilaisen lehden »Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning'in» avustajaksi, johon toimeen hänet valitsi tämän lehden päätoimittaja S. A. Hedlund. Uusi aika alkaa nyt Rydbergin elämässä. Hedlund vie hänet valoisampaan piiriin, sivistyneeseen, onnelliseen ja varakkaaseen kotiin, jonka kaikki jäsenet iloisesti ja ystävällisesti rohkaisevat nuorta surumielistä ja ujoa miestä. Siten hävisi vähitellen Rydbergin epäluuloisuus ja arkuus ja hän oppi viihtymään ihmisten joukossa. Uuden ympäristön vaikutuksesta kehittyi Rydbergin ajatus- ja aatemaailma suurempaa valoa kohti, ja hänen luovat voimansa innottuivat henkiseen työhön suorittamaan tehtävää, joka sitten täytti koko hänen elämänsä. Rydbergin uusia ystäviä voimme siis verrata lämpimään, virkistävään sateeseen ja sitä seuraavaan päivänpaisteeseen, joka saa siemenet, kaiken parhaimman hänessä itämään ja orastamaan.

Ne vapaamieliset, poliittiset mielipiteet, joita Hedlund edusti, täyttivät myöskin Rydbergin optimistisella, valoisalla uskolla sekä ulkonaiseen että sisäiseen kehitykseen. Hän kirjoitti leimuavia taistelukirjoituksia, artikkeleita ja arvosteluja, jotka olivat suunnatut kaikenlaista rajoitettua, oikeaoppista, kaavamaista ja vanhoillista elämänkatsomusta vastaan, näkemystä vastaan, jonka kannattajia hän yhteisellä nimellä nimittää orientaalisiksi (orientalister).

En tahdo tässä luetella kaikkia Rydbergin kertomuksia ja romaaneja, joita hän vuodesta 1856 lähtien julkaisi. V. 1859 ilmestyi hänen kenties paras romaaninsa »Viimeinen ateenalainen», joka käsittelee antiikin ja kristinuskon murrosaikaa ja osoittaa, että se, mikä on parasta molemmissa elämänuskoissa, on yhdistettävissä. Rydbergin 1850-

luvun tuotannossa hallitsee liberalistinen ajatussuunta, mutta voimme jo siinä nähdä, miten ajattelija Rydberg kehittää oman mystillisen ja salatieteellisen elämänkatsomuksensa.

1860-luvulla Rydberg äkkiä tulee kuuluisaksi julkaisemalla uskontohistorialliset tutkimuksensa, ennen kaikkea v. 1862 ilmestyneen kirjansa »Raamatun oppi Kristuksesta» (Bibelns lära om Kristus). Se herätti todellisen myrskyn oikeaoppisella, kirkollisella taholla, ja sen johdosta syntyi pitkäaikainen kirjallinen taistelu.

Italian matkansa jälkeen 1870-luvulla hän m.m. kirjoitti merkilliset tarinansa apostoli Paavalista ja Pietarista sekä ryhtyi kirjoittamaan ja julkaisemaan runojaan. V. 1877 Rydberg promovoitiin kunniatohtoriksi ja valittiin Ruotsin Akatemian jäseneksi, ja v. 1884 hänet kutsuttiin Tukholman Korkeakoulun estetiikan professoriksi. Seuraavilta ajoilta ovat hänen tieteelliset, mytologiset tutkielmansa sekä hänen romaaninsa »Aseseppä», joka, kuten nuoruusteokset, käsittelee humanismin ja dogmaattisen uskon välistä taistelua.

V. 1895 Rydberg kuoli huvilassaan Djursholmissa.

Rydbergin elämän ulkonaiset tapahtumat eivät ole monilukuiset eivätkä merkilliset. Hänen elämänsä oli, kohdattuaan 1850-luvulla Hedlundin, tasaista nousua yhteiskunnallisessa suhteessa. Rydbergin henkiset ja taiteelliset kyvyt eivät kuitenkaan, kuten niin usein sattuu, heikentyneet yhteiskunnallisen menestyksen vaikutuksesta, vaan päinvastoin.

Rydbergin elämäkertojen kirjoittajat, esim. Hagberg, huomauttavat, ettei hänen oma aikansa suinkaan tuntenut ja ymmärtänyt suurta runoilijaansa. Hän oli kuuluisuudestaan huolimatta itse asiassa sangen yksin ihanteineen. Yleinen käsitys oli, että Rydberg oli rauhallinen, tunteista vapaa ajattelija, joka myöskin taiteessaan antoi aatteittensa ja abstraktisten ajatustensa ohjata itseään. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Rydberg ei ollut kiihkoton filosofi, joka olisi tahtonut ilmaista abstraktisen ajattelunsa tulokset taiteellisen helskyvillä muodoilla. Ne probleemit, ne aatteet, joita Rydbergin koko kirjallinen tuotanto yrittää ilmaista, ovat päinvastoin voimakkaan innostuksen ja tunteen värittämiä. Tämän tunteen pohjana on suorastaan persoonallinen, kuvaamaton kaipaus rajoitetun fyysillisen olemassaolomme ulkopuolella olevaan maailmaan ja elämänmuotoon. Meillä on siis tässä synnynnäinen mystikko.

Kun lähemmin tarkastamme kaikkea sitä, mitä Viktor Rydberg on kirjoittanut ja ajatellut, voimme eroittaa perusajatuksen, valtavan perustunnelman, joka kohtaa meidät mitä erilaisimmissa muodoissa. Se on vastakohta sen välillä, joka on olemassa ja jonka pitäisi olla ja kerran tulee. Tämän vastakohdan Rydberg tuntee alituisesti omassa itsessään, vastakohdan, jonka hän näkee luonnon kaikissa ilmiöissä, historian kulussa ja yksityisen ihmisyksilön kehityksessä. Sisimmässään Rydberg kuitenkin on optimisti, hän uskoo kehitykseen, hän uskoo, että kerran voidaan rakentaa silta sen välillä, joka on ja jonka pitäisi tulla. Jo kirjassaan »Raamatun oppi Kristuksesta» hän puolustaa ruusuristiläistä käsitystä, että Jeesus on puhunut täydellisyydestä, Kristuksen täydellisestä valtakunnasta, joka on tuleva, joka on syntyvä jokaisessa ihmisessä ja siten vähitellen valloittava koko ihmiskunnan. Taistelun ja ponnistuksen kautta käy tämä kehitys. Per aspera ad astra.

Yhtenä renkaana kehityksen ketjussa on ihmisyksilön kehitys täydellisyyteen. Ja selittääkseen, miten sellainen kehitys on mahdollinen, vetoaa Rydberg vanhaan teosofiseen jälleensyntymisoppiin, oppiin yksilön syntymisestä uuteen maanpäälliseen elämään, kunnes kehityksen päämäärä on saavutettu. Eipä siis ihme, että oli vakavasti puhetta Rydbergin liittymisestä Teosofiseen Seuraan (Vrt. R:n kirje T. S:n ylisihteerille, tohtori Zanderille). Jälleensyntymisoppia kehittää ja puolustaa Rydberg m. m. kristillisenä oppina kirjassa »Raamatun oppi Kristuksesta», Edvin Arnoldin »Aasian valo»-runoelman esipuheessa sekä omassa runossaan »Kuollut lapsi elävälle».

Tämä on siis Rydbergin hallitseva tunnelma, hänen innoituksensa lähde. Hänen elämänsä häilyy uskon ja epäilyksen välillä. Joskus hänet täyttää valoisa, toivorikas usko jumalallisen valon voittoon, toisen kerran surumielinen tunne ja tietoisuus pimeydestä, joka vallitsee maailmassa. Toisinaan on kulkija rohkea mieleltään ja päämäärä kajastaa läheltä, toisen kerran hän on väsynyt matkamies, joka ei löydä oikeaa polkua.

Joskus hän laulaa riemullisessa luottamuksessa:

»Elämän taistelulla on tarkoitus,
syvimmässä lankeemuksessa on lohtua.»

Toisinaan hän on uneksija:

»Minne vieras uupunut? — Hän ei vastaa.
Raikkaan juoman saat, levon täällä. — Vain hän
kulkee, tuijottain yhä pettäväistä kutsua kaukaa.»

Märkähattupaimen

Kullervo

„Päätä kaari kaunihisti,

Kyllikki Aspelin-Ignatius.

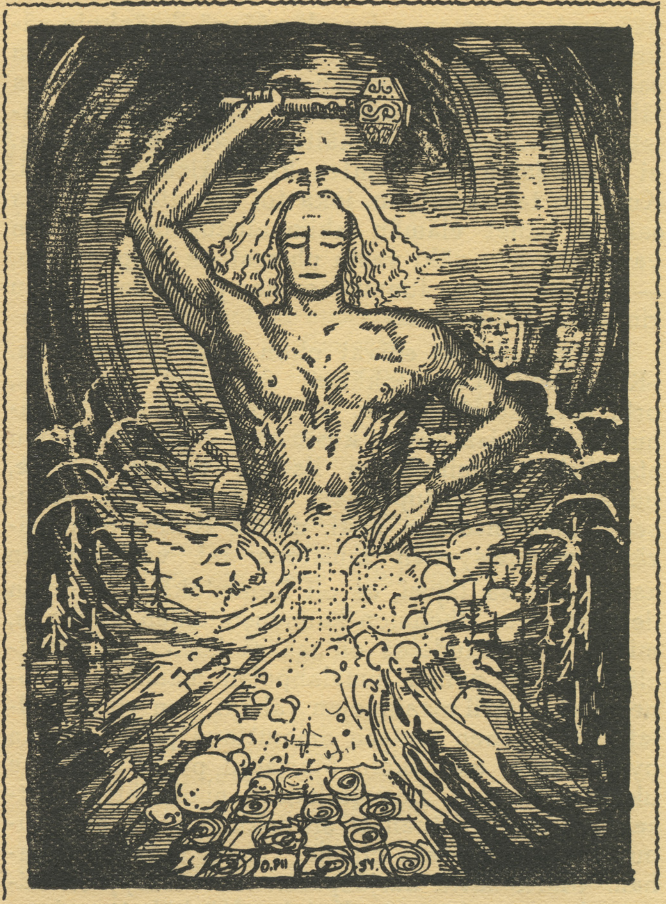
ärellä meren sinisen, kesämökkini pihalla istuu kotikuusen juurella harmaapäinen tietäjävanhus viisikielinen kantele polvellaan. Hän laulaa kuin itsekseen hiljaisella, väräjävällä äänellä kansamme muinaisia muisteloita. Surumielinen, viisas katse suuntautuu kaukaisuuteen ikäänkuin sieltä, auringon autereesta lukeakseen syntyjä syviä. Kenties näkee hän sielunsa silmällä pyhiä, velvoittavia kuvia, jotka kertovat muinaisten tietäjien aikuisesta suuresta Suomen suvusta. Silloin tällöin hän kevyesti sormeilee kanteleensa kieliä, jotka kosketuksesta herkästi helähtävät kuin kaukaisten kellojen kuulakas soitto. Nuo äänet innoittavat kuulijansakin, ja ne kohottavat hänen rajoitetun tajuntansa niihin seesteisiin maailmoihin, missä muinoin Kalevalan tietäjien suojatit kävivät Otavaa oppimassa. Vaivaloisesti, katkonaisina ja hämärinä laskeutuvat tajuntamme hopeasiltaa myöten suuren kalevalaisen mysteerinäytelmän kohtaukset tietoisuuteemme. Se tapahtuu työläästi, mutta vääjäämättömällä voimalla. Ja vähitellen, vähitellen alkaa meille, nykyajan lapsille, kaikille, jotka Suomea rakastamme, häämöittää se siniautereinen maailmankuva, jonka Valkoinen Veljeskunta aikojen aamunkoitteessa painoi tietäjiemme olemukseen. Ymmärrämme sen kaidan, okaisen tien, jota Kalevan urhot kävivät kohotakseen kohti taivaan kartanoita, kohti suuren sopusoinnun maita, sinne, missä Marjatan poika asuu leimussa jumalan lemmen.

Vanhus kertoo: »Ammoin uponneella mantereella astui inehmon lapsi ensi kerran tämän pallon

Lemminkäinen

Ilmarinen

pääse illalla ilohon".

kamaralle. Ilkeän näköinen hän oli, kaamea kuin pimeän peikko. Silmät olivat kiinni otsan alla, eikä hän niillä mitään nähnyt, — ei nähnyt mantereensa ihanuutta, ei nähnyt kuuta, ei päivää. Mutta kiireellä oli kolmas silmä, joka katsoi sisäisiin maailmoihin, paratiisin yrttitarhaan, missä luoja poikiensa kera käyskenteli ihmisiä opettamassa. Paratiisin ikivetreä, keväinen saari painui hänen mieleensä ikuisiksi ajoiksi. — Siellä ei inhemo kuitenkaan enää saanut ajatuksineen viivähtää, oppiin maan päälle hänet oli lähetetty, maan ongelmia ratkaisemaan. Mutta täällä piilivät vaarat sokean ja tietämättömän ympärillä. Viidakoissa pedot ilkeät vetivät luokseen inehmon lapsia, leikkiin kanssaan yhtyivät. Lankeemusten kautta viisautta opitaan. — Alkoivat inehmon ristiriidat, epäsointu sisäisen ja ulkonaisen maailman välillä ja Märkähattu karjanpaimen raivoaa kohtalonsa kovuutta surren samalla menetettyä paratiisiaan.»

Tietäjävanhus vaikenee. — Rakastava hymy karehtii hänen huulillaan, hellä kuin äidin hyväily. »Kullervo, — Kullervo, sinisukka äijön lapsi, hius kultainen, korea, hellimpäni, murheeni lapsi.» — Kullervo elää jo täydessä päivänvalossa. Omana herranaan oleskelee maan päällä. Itse määrää osansa ja kohtalonsa, on omansa kokonaan. Kaikkia ja kaikkea vastaan kapinoi, pyrkii kauneuden ikitanhuville, joista mielessä salainen aavistus. Mutta oman luonnon uumenissa asuva kohtalo vie harhaan. Hävitykseksi kääntyy toiminnanhalu, oikea mieli kostoksi, hurjuudeksi rakkauden ikikaipuu. Luoda hän tahtoo, luoda korkeampaa ja kauniimpaa kuin muut, vaikapa vain aitoja, ylitsepääsemättömiä. — Sankariunia aina uneksien elää

pää pystyssä omaa, rajua elämäänsä ikäänkuin väkivalloin kauneutta tavoitellakseen. Soitellen hän saapuu matkoiltaan kotiin, soitellen taas talosta lähtee. — Uhmalle asettavat salliman immet rajat. Väkivallalla ei elämältä saa omaansa vaatia, ei toisia jalan alle tallaten kesän riemuja kerätä. Kullervo teki tihutyön, joka toi onnettomuuden ja saattoi hänet elämän lakiin alistumaan. Oikean vapauden hän näki vasta uhmastaan luopuessaan, — korkeampansa tunnustaessaan ja miekan omaan rintaansa iskiessään.»

Kanteleenkielet soivat ukon niitä sormeillessa. »Kuuletko? Lemminkäisen kulkuset helisevät, orhi oiva korskahtelee. Saaren sulho ajaa karahuttelee Pohjan neitoa kosimaan.' Syntyjen syvien etsijäksi Lemminkäinen itsensä tuntee. — Se, minkä Märkähattupaimen, luonnon lapsi, sisäisessä maailmassaan näki, minkä Kullervo hämäränä menneisyyden muistona tai vastaisuuden aavistuksensa tajusi, se oli Lemminkäiselle oman tietonsa tajua. Inehmon kauneustajuinen kirkkaus, minkä vastaisuudessa oli määrä laskeutua päiväelämään, on pyhän jumalanpojan maailma. Tuonen virta vierii maailmojen välillä. Sen yli on kuljettava, Tuonen joutsen ammuttava pyhän virran pyörteheestä, ennenkuin Marjatan pojan kartanon ukset aukeavat. Lemminkäisen nuoli sattui joutseneen, mutta hänen ei sittenkään vielä onnistunut Tuonen virrasta nousta Tuurin uutehen tupahan. Märkähattu karjanpaimenen vesikyy oli hänet virtaan suistanut. Kuinka Märkähattupaimenesta, halveksitusta, vihatusta poloisesta tuli kiihkoisa Pohjolan pyrkijän surma? Siksi, ettei Lemminkäinen paimenen vikoja omiksi entisikseen osannut tuta, ei hämärissä uinuvaa itseään ollut synninpalossa puhdistanut. Ylpeyden kynnykseen näin sortui korskea sulho. Tuonen virran kuohuissa selvisivät hänelle puuttuvat sanat, kadonneet synnyt syvät, jotka vihasta, ylenkatseesta ja tuomiosta voiton vievät.

Märkähattupaimenen käärme, orjan muoto, lävisti sankarin sydämen miekan tavoin. Kuiviin juoksi veri, puhdistui sydän, valmistui tie tietäjän luo.»

Kirkastuu ukon katse. Ilon kyynel silmään vierähtää. »Vieläkö kerron Ilmarisesta, taruan Sammon taonnasta, Panun suuresta salaisuudesta?

Lemminkäinen, Kaukomieli, ampui Tuonen virrasta joutsenen, mutta ei vielä Tuonen tuville päässyt. Eikä hän siellä eläjänä olisikaan toimeen tullut. Puuttui ruumis, millä Tuonen tuvissa asuskella. Ei ollut hänellä aineksia, mistä pukuansa valmistaa. Liian raskaita olivat vielä olleet. — Ilmarinen, taivaan seppo, kokosi aineet. Tuulet, alkuaineitten haltiat, lietsoivat pajassa. Ahjo, sydämen kuusisivupaasi, rakettiin kirjokivelle. Siinä maapallon voimavirrat käskyjä tottelivat. Terhensaarelta tuotiin hienon hienot aineuntuvat ja taottiin uusi, elävä kuutio, — uusi sydän, joka Lemminkäiseltä vielä oli puuttunut ja jonka syntysanoja hän oli vailla ollut.

Sampo, onnentuoja, Panun siivekäs elämänpyörä on valmis. Väinämöisen elämänviisaus, kautta aikakausien koottu, elämänkaaren taistoissa sulatettu, loistaa kuin Kalevalan tähti taivaan laella. Siinä säteilevät Märkähattu karjanpaimenen synnit, siinä Kullervon uhma, siinä Lemminkäisen ylpeys, — kaikki kirkkaana vastakohtanaan. Sillä

»pahin on parahan synty,
rumin kauneimman kajastus,
alin vain ylemmän aste.»

Kaari on päättynyt, inehmon kasvuntie lopussa. Luojan elämänsäde, Väinämöinen, mestarilaulaja, tarkastelee matkansa vaiheita, jotka hämärän muinaisuuden sinestä piirtyvät hänen katseensa eteen. Hiljaa kanneltaan helskytellen hän laulaa laulun, kertoo inehmon noususta hornan kattiloista, maan syövereistä kohti korkeuksia, kertoo tulosta taivaisen myötämielen asunnoille, — kutsusta luojan suurehen ilohon.»

Koittakoon pian se päivä, jolloin Suomi on nouseva henkiseen suuruuteensa! Päivä, jolloin Suomi pudistaa päältään kaikki näkymättömät kahleensa, vieraat ja omansa! Päivä, jolloin se kohoaa ajan aalloista kirkkaana ja luomiskykyisenä kuin muinoinen Ilmatar!

Pekka Ervast, Uudestisyntyvä Suomi.

Postinnoutaja.

Jussi Snellman.

Hetki illan suussa alkoi juuri,
jolloin päätös pantiin päivän työlle.
Luonnon ylle lankes rauha suuri,
viime valkeus löi kättä yölle,
taivas syliin yhtyi äiti Maan,
niinkuin hyväillyt ois lapsiaan.

Lähi kylään toinen ystävistä
läksi postiin jonkun matkan päähän.
Tähdet kartanoistaan ylhäisistä
katsoi kimmeltäen talvisäähän.
Aattein hartain astui matkamies:
Jumalaansa muisti hän kenties.

Kas, nyt nuorukainen seisahtuu,
lumihankeen putoo polvillensa,
sormet hartaat ristiin pusertuu,
huokaus käy kautta huuliensa:
— Tässä, Jumalani, Herrani!
Täysin olen oma poikasi!

Nyt hän vaipuu aina maahan asti,
silmät kyyneleitä tulvillansa.
Lumihiuteet lankee leppoisasti,
hänet vyöttää tähtivaippahansa.
Autuaasti poika uneksuu,
hymyyn hyytyy rukoileva suu — — —

Kotiin jäänyt vuottaa vuottamistaan
jälleen saapuvaksi postimiestä.
On jo rauhaton hän toveristaan,
luulee harhaan joutuneen tuon tiestä.
Vihdoin sieppaa hevosen ja reen,
rivakasti karkaa retkelleen.

— Mitä tuossa? Herra auttakoon!
Tajutonna tuijottaa hän hankiin.
— Liian myöhään siiskö tullut oon?
Kiinni tarrautuu hän lumen vankiin,
häneen lietsoo kuumaa henkeään,
syliin painaa vasten sydäntään.

Valju ystävänsä silmät avaa:
niistä katsoo kaukaisuuden valo.
Unelmistaan nukkuja jo havaa,
ilme kasvoillaan on kaunis, jalo:
postinnoutaja tuo luminen
käynyt porteilla on taivasten.

Taas kun turviss' on hän tutun suojan,
kuiskaa nuorukainen kuumehuulin:
— Siellä lumessa oon nähnyt Luojan!
Iäks' sinne jääväni jo luulin.
Halas hanki ruumistani vain,
Luojan povella ma maata sain.

Kuutar salmella.

Anni Kaste.

Kuutar salmella verkkoa kutoo,
kultaiset silmut laineille putoo . . .

Saaren rannalla heläjää haavat,
lehdet ja viri hohtehen saavat

hymystä yön. Ah, hetkisestä!
Aamuun asti sen lumo ei kestä . . .

Kalewala py

Pekka Erwast

Kalewalan suuri „esille-unekfija" Elias Lönnrot uskoi, että Kalewalassa kuwastui esi-isäimme muinainen permalainen siwistys. Sen runoista astui eläwänä esiin kuwa Suomen kansan menneisyydestä, tämän kansan uskonnosta ja elämistawoista, sen pyrkimyksistä, ihanteista ja sankareista. Lönnrotin usko tarttui toisiin; Kalewalaa alettiin pitää lähteenä Suomen kansan muinaisuuden tutkimiselle sekä kotona että ulkomailla. Kalewalan mukana lewisi ympäri siwistyneen maailman Suomen kansasta maine ja alettiin huomata, että tuolla kaukana Pohjolassa asuu pieni korpikansa, joka on luonut eepoksen, jommoisia on harwoja maailmassa. „Mikä runollinen kansa", kulki kuiskeena yli maiden ja mantereitten, „mikä menneisyys sillä on takanaan! Missä onkaan sen historia! Sankarten ja tietäjien kansa!"

— — —

Nyt elämme toisessa ajassa. Innostus on laimennut. Kalewala ei ole enää, mitä se oli ennen. Kyllä sitä pidetään kansallisena eepoksena ja kyllä sitä kouluissa luetaan, mutta tieteellisellä taholla se on kadottanut pätewyytensä lähdekirjana. Kalewalassa ei kuwastukaan wanha permalainen siwistys. Lönnrotin usko oli Suomen suuren Eliaan unelmaa wain.

— — —

Kalewala teki tehtäwänsä wiime wuosisadan herätystyössä, nyt se woidaan asettaa hyllylle muinaismuistojen joukkoon.

Mitä tästä sanoisiwat Kalewalan todelliset ihailijat ja Suomen kansallisaatteen ystäwät? Mihin joutuisiwat heidän ihanat näkynsä Suomen kansan muinaisesta kulttuurista, mihin heidän haaweensa ja heidän toiwonsa Suomen tulewaisuudesta? Waikeroiden saisi heidän kansallinen sydämensä huutaa: „Kuka enää kykenee haawojani parantamaan? Onko miestä missään, joka loisi minuun uutta uskoa?"

Silloin on meidän wuoromme astua näyttämölle. Nyt me, jotka näemme Kalewalassa semmoista, mitä toiset eiwät wielä ole aawistaneet, jo ka uskomme Kalewalasta sitä, mitä se itse Wäinä-

hänä kirjana.

Otteita Kalewalan Awaimesta:

möisestään uskoi, nyt me saamme korottaa äänemme ja huutaa — omallekin sydämellemme: „Ole rauhassa! Mitään ei ole menetetty, sillä mitään ei ole wielä löydettykään. Eiwät edes tieteelliset saawutukset ole wielä lopussa. Wielä tullaan tekemään huomioita ja löytöjä, jotka kumoowat nykyiset johtopäätökset. Mutta mitä niistä! Kalewalan todell nen arwo on toisaalla. Sen todellinen arwo on sen omassa salatussa sisällyksessä."

Ja kun nyt tahdomme esittää uuden ja oudon mielipiteemme Kalewalasta, saatamme syystä kysyä, ajatellen tutkimuksen kansalliseen sydämeemme iskemiä haawoja: tarwitaanko miestä niitä parantamaan? — — Jos Kalewala tieteellisesti analysoituna kumoaa kansalliset haaweemme, ehkä se toisella tawalla analysoituna paljastaa meille totuuden haaweiden takaa! Ehkä Kalewala on kokonaan toisenlainen kirja kuin miksi tiedemiehet owat sitä luulleet. Ehkä se on werrattawissa niihin kirjoihin maailmankirjallisuudessa, joita kutsutaan pyhiksi. Ajatelkaamme wähäsen. Jos Kalewala tämmöisenään olisi ollut olemassa pakanallisena aikana, minkähänlaisessa arwossa Suomen kansa olisi sitä pitänyt? Eikö kansa siinä nähnyt itsensä kuin kuwastimessa, nähnyt parhaimmat pyrkimyksensä, ikuisimman itsensä? Eikö se Kalewalasta olisi hakenut mielellään lohdutusta ja neuwoa, sydämelleen iloa, tunnolleen rauhaa? Epäilemättä. Kalewala olisi ollut sille kallein aarre, isien pyhä perintö. Kalewala olisi ollut sille raamattu, pyhä kirja.

Ja jos niin olisi ollut silloin, miksi emme nyt saisi asettua samalle kannalle? Miksi emme nyt lähestyisi Kalewalaa pyhänä kirjana? Miksi emme nyt sitä tutkisi toisella tawalla kuin tawallista kirjaa.

Onhan uudesta testamentista wäitetty, että sen historiallinen pätewyys on kowin hatara. Jeesuksen olemassaoloakin on epäilty. — — Mutta kristitty tunnustaa sydän riemua uhkuen; testamentti on pyhä, sillä se awaa henkisen näköni; Jeesus on eläwä, sillä hän herättää minussa elämän.

Entä jos nyt Kalewalan laita olisi sama? Jos sekin olisi pyhä kirja sille, joka oikeassa hengessä osaisi sitä lukea?

Niin, — niin meidän tekisi mielemme wäittää. — — —

Hornan-Kerttuli.

1-näytöksinen jouluyön ihme.
(Legenda noitawainojen ajoilta.)

Akseli Tola.

Henkilöt:

Hornan-Kerttuli, wanha noitawaimo.
Vieras. nuori äiti lapsineen.
1:nen mies.
2:nen » } ääniä owen takana.
3:s »
Näkymätön kuoro.

Ennen wäliwerhon awautumista kuuluu kirkonkellojen jaurkujen soittoa.

Näyttämö:

Hornan-Kerttulin mökki. Liedessä palaa tuli, joka hämärästi walaisee mökin kurjan sisustan.

Ulkona riehuu ankara lumimyrsky. Tuuli ulwoo mökin nurkissa.

Sopessa, wasemmalla, istuu nuori nainen, huiwi päässä, toinen, suurempi, hartioillaan, kumartuneena lapsensa yli, joka hänellä on sylissään, waatteisiin käärittynä.

Hetken kuluttua tulee läähättäen sisään wanha, mutta wielä uljaswartaloinen nainen, Hornan-Kerttuli, joka lukitsee nopeasti owensa, jota wastaan samassa pamahtaa kuin suuri kiwi tai jääkalikka.

Hornan-Kerttuli (sulkiessaan owensa; wihasta sähisten). Koirat!

(Karkeita miesääniä alkaa kuulua owen takaa.)

1:nen mies. Hornan-Kerttuli!

Kaikki miehet. Hornan-Kerttuli! (Uusi kolahdus oween.)

Hornan-Kerttuli. Särkekääpäs oweni, te kirotut!

1:nen mies. Owi auki!

2:nen mies. Taikka lauta halki!

Hornan-Kerttuli. Warokaa, etten loihdi teitä pedoiksi. — Waikka semmoisia jo olettekin! — Muutan teidät susiksi ulwomaan, hornan koiriksi korpeen!

2:nen mies. Tee se, Hornan-Kerttuli!

3:s mies. Sitten syömme sinut! (Yhteistä naurunhohotusta.)

Hornan-Kerttuli. Manaan teidät kadotuksen kitaan, hornan tuliseen pätsiin teidät sinkoan!

2:nen mies. Sielläkään emme jätä rauhaan sinua!

3:s mies. Siellä sinua wasta oikein waiwaammekin! (Yhteistä naurunhohotusta.)

1:nen mies. Hornan-Kerttuli!

Kaikki miehet. Hornan-Kerttuli! (Wielä yksi woimakas isku oween.)

1:nen mies. Pysyköön uksesi kiinni!

2:nen mies. Me salpaamme sinut pesääsi!

1:nen mies. Pönkkä owesi eteen luja!

3:s mies. Panemme tulen nurkkasi alle! (Yhteistä naurua.)

Hornan-Kerttuli (kuohuksissa itsekseen). Sen ne roswot woiwat tehdä minulle.

2:nen mies. Wuotahan, Hornan-Kerttuli!

Kaikki miehet. Wuotahan!! (Äänet häipywät wähitellen kuulumattomiin.)

Hornan-Kerttuli (kuunneltuaan hetken aikaa). Taisiwat sentään mennä matkaansa wielä tällä kertaa? (Pudistaen lunta waatteistaan.) Konnat! Omien syntiensä takia minua wainoowat! Hirwiöt! (Huomaa samassa tulen pa-

lawan liedessä; hämmästyneenä.) Tuli kiukaassa roihuu —? Itsestäänkö owat risut palamaan hulmahtaneet?

Vieras (hiljaa, ikäänkuin anteeksi pyydellen). Minä sytytin.

Hornan-Kerttuli (hätkähtää; jää hetkeksi äänettömänä tuijottamaan ääntä kohti; astuu sitten luo; ynseästi). Kuka sinä olet?

Vieras. Mieron kulkija köyhä —. Kowa Herran ilma yllätti, lumimyrsky ja jäätäwä pakkanen —. Hain suojaa ensin monen rikkaan ja mahtawan katon alta, missä olisi yltäkyllin sijaa ollut minullekin, niin wähän pyytäwälle —. Mutta owellensa kaikki tylysti osoittiwat, ulos pimeään yöhön, pyryyn ja pakkaseen ajoiwat —. Osuin sitten tähän. Kun oli pirtti tyhjä, ei ketään minua pois häätämässä, jäin sisään ja sytytin walkean takkaan, kun oli tupa koleahko ja pimeä. Sinunko tämä on majasi?

Hornan-Kerttuli (on Wieraan puhuessa riisunut palton päältään; heittäen sen nyt syrjään). Minun, minunhan tämä.

Vieras (rukoilewasti). Sinä armahtanet minua ja antanet minun olla tässä päiwän kajoon, tai kunnes asettuu myrsky, ja lauhtuu pakkanen?

Hornan-Kerttuli (leppeämmin). Ka, ole, ole, jos mielesi niin laatinee. (Poispäin kääntyneenä; itsekseen ihmetellen, käsiään lieden luona lämmitellessään.) Eiwät ota korwani tätä ihmettä uskoaksensa: joku kunnon ihminen hakee suojaa minun majastani—? (Wieraalle synkästi.) Waan tiedätkös sinä, kuka minä olen?

Vieras (osoittaen owea). Kerttuliksihan ne sinua äsken tuolla —.

Hornan-Kerttuli (katkerasti). Hornan-Kerttuliksi! (Uhkaawasti.) Minä olen Hornan-Kerttuli! (Jwallisesti.) Wieläkö nyt waatii mieles jäämään wieraakseni?

Vieras (rauhallisesti). Kiitän sinua, Kerttuli, hywyydestäsi — kun annat minun jäädä.

Hornan-Kerttuli (karkeasti naurahtaen). Hywyydestäni? (Taas häntä tutkiwasti silmäillen.) Kuka muukalainen sinä olet? mistä kaukaa? kun et osaa peljätä Hornan-Kerttulia?

Vieras (sääliwästi). Se puhe ja nauru owesi takana äsken oli niin sydämetöntä. He eiwät suo hywää sinulle, Kerttuli. Paha on mielessänsä —.

Hornan-Kerttuli (leimahtaen wihaan). Siinä sinä toden sanot: he eiwät suo hywää minulle, ja paha on mielessänsä. Henkiheitoksi minut repisiwät, jos kynsiinsä saisiwat, pakanat! Taannoin oli halunsa paiskata minut martona hankeen makaamaan, tuiskun haudattawaksi. Eikä asetu raiwonsa ennen, kuin owat minut tämän elämän ilmoilta pois raiwanneet. Jolleiwät muuta woi, omaan pesääni minut lopulta kärwentäwät. Kuulithan uhkauksensa äsken?

Vieras. Miksi he niin wihaawat sinua, Kerttuli?

Hornan-Kerttuli. Miksikö? Sanonpa sen sinulle —. Uhallakin sen ilmaisen —. Kauan jo owat hakeneet syytä saadakseen minut oikein lain mahdilla waltoihinsa, weteen hukuttaaksensa minut tai polttaaksensa rowiolla. (Ilkkuen.) Hokewat, näetkös, piika pikkarainen, hokewat minua noidaksi ja welhoksi, Herramme periwihollisen palwelijaksi ja liittolaiseksi. (Kerskuen.) Ja noita minä olenkin, welho peljättäwä: synnyt sywät owat tiedossani. (Suoristuen ja lyöden rintoihinsa.) Tietäjä olen wäkewä. Ei ole weroistani mahdissa toista. Maahiset ja tulikonnat, wetehiset ja ilman henget, kaikki peikot ja menninkäiset tottelewat käskyjäni. (Nauraa kammottawasti; sitten.) Wieläkö nyt on halus yöpyä wieraanani?

Vieras. Siunaan sinua, Kerttuli, kun suot suojan itselleni ja lapselleni.

Hornan-Kerttuli (silmät hirwittäwästi wälähtäen). Lapsellesi —? Onko sinulla lapsi mukanas?

Vieras. Se nukkuu tässä helmassani. Wai walwoneeko piltti, pienoiseni, ihanaiseni?

Hornan-Kerttuli (menee kiiwaasti ja riuhtaisee huiwin hänen päästään, jolloin kullankeltaiset kiharat walahtawat Wieraan olkapäille; ensin hywin hämmästyneenä). Ohoo—? Tätä kaunokaista —! Tätä kullannuppua —! (Heittäen huiwin hänelle; hywin halweksiwasti.) Teeskentelijä! Walheen kutoja katala! Olin jo wähällä uskoa sanojas. Oikein jo hypähti sydämeni ilosta, luullessani kerrankin saaneeni wieraan, joka ei olis pahoissa aikein luokseni saapunut. (Murahtaen.) Wai niillä asioilla — sinäkin? Kuka arwais, että on sielus niin kamala, kun kaswos owat pyhät kuin itsensä Jumalan Äidin! Mutta — moni muu sinun näköises pyhimyksenkuwa on itsensä paholaiseksi paljastanut Hornan-Kerttulin silmissä. Wai

niillä asioilla —? Ilmankos tuo nousi julma säiden woima riehumaan! Ilmankos noin ulwowat riettaat henget pirttini nurkissa tänä yönä!

Vieras. Olen tullut, Kerttuli, wiettämään joulua kanssasi.

Hornan-Kerttuli (w a w a h t a e n). Joulua—?

Vieras. Nyt on, Kerttuli, pyhä yö.

Hornan-Kerttuli (p a a t u n e e s t i). Hornan-Kerttuli ei wietä joulua. Ei ole wiettänyt wuosiin — moniin kymmeniin.

Vieras. Etkö tahtoisi wiettää nyt, niinkuin muinoin, lapsena ollessasi? Muistathan, Kerttuli —?

Hornan-Kerttuli (j y r k ä s t i). En muista.

Vieras. Kerran wähäisenä tyttönä, Pikku-Kerttulina, pääsit hurskaiden wanhempiesi kera jouluyönä Herran Temppeliin. Muistatko: tornissa kellot soiwat niin kauniisti (a l k a a k u u l u a h i l j a i s t a k i r k o n k e l l o j e n s o i t t o a) ja sisällä Temppelissä paloiwat sadat kynttilät. Sinäkin sait käteesi sellaisen pienen soihdun. Pappi puhui, mutta hänen sanojansa ei Pikku-Kerttuli ymmärtänyt. Sitten soiwat urut, ja kuoro lauloi. Muistatko —? (A l k a a k u u l u a u r k u j e n s o i t t o a j a k u o r o n l a u l u a h i l j a i s e n a, k a u k a i s e n a h y m i n ä n ä.)

K u o r o.

Helmassa Maarian
tuo piltti pienoinen,
tuo kaunis, puhtoinen,
on poika Jumalan.
Nyt kiitos Jumalalle,
kunnia Korkeimmalle!

Vieras (h e t k e n a i k a a w a i e t e n k u u n n e l t u a a n). Ihanan soiton ja laulun Pikku-Kerttuli tajusi. Se awasi hänelle taiwaan portin, joka aina oli ollut lähellä häntä, waikka hän ei ennen ollut sitä nähnyt milloinkaan. Muistatko: sinä astuit silloin sisään portista ja polwistuit Neitsyt Maarian eteen hartaasti rukoillen: „Pyhä Jumalan Äiti! Anna Pikku-Kerttulin, köyhän tyttö raukan, päästä taiwaallisen Isän luokse wiettämään joulua ikuisesti! Rakkaan Poikasi tähden! Aamen." Muistatko —?

Hornan-Kerttuli (h ä m m ä s t y n e e n ä). Mistä sinä tiedät, mitä minä olen lapsena rukoillut?

Vieras. Etkö tunne minua enää, Kerttuli?

Hornan-Kerttuli. Ensi kertaa sinut näen. En milloinkaan ennen.

Vieras. Paksu on kaihi kaswanut silmiisi, Kerttuli —. Waan en moiti sinua, en! kun tiedän, mikä kohtalo Pikku-Kerttulista teki Hornan-Kerttulin. Niinkuin raekuuro tuokiossa tuhoo touon pellolta, niin särki yhdessä hetkessä, nuorna neitosena ollessasi, synkkä, julma pettymys luottamukses ihmisiin ja uskosi Jumalaan. Sinä yhtenä hetkenä jäätyi sydämesi pohjiaan myöten: siellä, missä ennen wihannoi taiwainen wiattomuus ja kukoisti rakkaus kaikkia luotuja kohtaan, siellä alkoiwat ulwoa kuin kiukkuiset pedot — uhma, wiha ja koston hekuma. Ja rukoukset kiwettyiwät kiroukfiksi huulillesi —.

Hornan-Kerttuli. Lienet kuullut tarinoita minusta mieron ihmisiltä? He tietäwät niin paljon Hornan-Kerttulista —. Tuhansia päättömiä juttuja — syntymästä hautaan asti — loruilewat.

Vieras. Koitahan muistella, koitahan! Kerttuli, sitä ihanata kirkossa käyntiäsi kerran —!

Hornan-Kerttuli. En tahdo muistella — minulta iäksi menneitä —!

Vieras. Tänä pyhäisenä yönä, Kerttuli, taiwaan portti on taas lähelläsi, ja se aukenee sinulle, Kerttuli, uudelleen, jos sydämesi ikäwöiden sitä halajaa —.

Hornan-Kerttuli. Kiusaamaanko minua olet tänne lähetetty, sieluani kiduttamaan enkelinäänelläsi —?

Vieras. Awuksesi, Kerttuli, olen lähetetty, portin awaajaksi —. Oi, jospa suomut putoisiwat silmiltäsi —!

Hornan-Kerttuli. Näen tarpeeksi näillä silmilläni. Ehkä liikaakin —. En tarwitse sinua matkasauwaksesi. Mutta sinä tarwitset minua, minun apuani —. Sitäwarten olet tänä yönä tänne korpeen taiwaltanut. Turhaan kiertelet ja kaartelet ja jaarittelet simasuulla asiattomia, päättömiä, minua eksyttääksesi —. (A s t u e n l ä h e m m ä s.) Onko lapsi omasi? (W i e k k a a s t i s i l m ä ä i s k i e n, k u i n a s i a n o i k e a n l a i d a n y m m ä r t ä e n.) Eihän toki omasi. Warjelkoon taiwas! Jonkun toisen tietysti. Ehkä emäntäsi tai hywän ystäwättäresi, jonkun, kenen tahansa, kunhan ei wain omasi, jonkun, joka sinun, wiattoman, suullasi pyytää Hornan-Kerttulia loihtimaan lapsen — taiwaan enkeliksi —. (N a u r a a k a m m o k s u t t a w a s t i.)

Vieras (k u i n k a u h i s t u n e e n a; l a p s e n r i n t a a n s a w a s t e n p a i n a e n). Omani tämä on. Kallein aarteeni, ikiomani, iki-ihanaiseni —!

Hornan-Kerttuli (k u i s k a a m a l l a). Luwattoman lemmen wastenmielinen yllätys, mitä? Niin,

niin, tietysti! Sattuuhan sitä sellaista. Ja nyt olis siitä wastukseśta päästäwä! (S y w ä l l ä i n h o l l a.) Moisen pyykin pesijäksi kelpaa wain Hornan-Kerttuli. (W i h a l l a.) Mutta mitä hän saa palkaksensa? Ruumiinsa rowiolle, ja sielunsa ikuiseen piinaan! Sinä olet tullut tänne tänä yönä lisätäkses minun syntikuormaani — saadaksesi sitten toisten keralla huutaa minulle taiwaan kostoa, ikuista kuolemaa ja kirousta. Sinäkin kuulut niihin ihmisiin, joita minä wihaan, sydämeni pohjasta wihaan, wiimeiseen hengenwetooni asti wihaan, wihaan, wihaan!!

Vieras (r u k o i l e w a s t i). Ethän, Kerttuli, ethän sentään wihaa minua —?

Hornan-Kerttuli (r a i w o i s s a a n). Ulos! Pois minun silmistäni, sinä paholainen enkelin hahmossa, sinä walkeaksi siwuttu hauta! Näen: tulta ja myrkkyä sylkewien louhikäärmeiden pesä on sinun sielusi!

Vieras (s u r u l l i s e n a n o u s t e n). Heitätkö minut yön syliin nyt, Kerttuli? Susiakin woi olla liikkeellä.

Hornan-Kerttuli. Ei susi sutta syö. Sisarekseen ne hurtat sinut tuntewat, sinä ihmissusi! Miksi witkastelet? Saat uskoa, että Hornan-Kerttuli ei enää milloinkaan, ei kuuna kullan walkeana! suostu teidän konnantöittenne pimittäjäksi. ei waikka hänelle kultaa nelikolla mittaisitte.

Vieras (t y y t y w ä i s e n ä). Kiitos, Kerttuli, noista wiime sanoistasi. Et arwaakaan, kuinka sydämeni niistä iloitsee. Nyt woin waikka lähteäkin —. (L ä h t e e h i t a a s t i o w e a k o h t i.)

Hornan-Kerttuli (h ä n e n k ä s i w a r t e e n s a t a r t t u e n). Sinä iloitset? Mistä?

Vieras (p y s ä h t y e n). Lupauksestasi olla enää tahraamatta kättäsi ja sieluasi sellaisella kauhistuksella —.

Hornan-Kerttuli (k u i n h e r ä i s i h ä n e s s ä u u s i t o i w o). Sinä et siis — tahtoisi päästä eroon — syntis ilmiantajasta — tuosta pienestä raukasta —?

Vieras. Epäilyksesi on särkenyt sydäntäni, Kerttuli. Minun kohtuni hedelmä ei ole maallisen erehdykseni ja syntini ilmiantaja, waan jumalaisen kunniani, taiwaallisen riemuni ja ikuisen autuuteni julistaja hän on. Pahat ihmiset, joilla on tyly, musta mieli ja sydän armoton, kiwikowa, kerran surmasiwat tämän minun poikani ja ripustiwat hänet puuhun kuin pahantekijän ja wuodattiwat kuiwiin elämännesteen hänen suonistaan, hänen, joka oli wiaton kuin karitsa —.

Hornan-Kerttuli (k a u h i s t u n e e n a). Kannatko kuollutta lasta rinnoillasi?

Vieras. Nyt hän on elossa jälleen. Hän elää kuolemattomuudessa, iankaikkisessa kirkkaudessa —. Ja tänä pyhänä yönä, jouluyönä, minä hänet uudelleen synnytin jokaiselle, joka häntä tarwitsee—.

Hornan-Kerttuli (i t s e k s e e n; s ä ä l i w ä s t i). Ihmisparka —! Mieli poissa —! Järjen walo sammunut raukalta —! (S a a t t a e n h ä n e t m e l k e i n h e l l ä s t i i s t u m a a n.) Istu, istuhan, onneton! Ja näytä minullekin lapsesi!

Vieras (i h a s t u n e e n a). Tahdotko nähdä lapseni, sydänkäpyseni, minun ikioman ihanaiseni? (I s t u u t u u.)

Hornan-Kerttuli. Näytä, näytähän toki.

Vieras (k ä ä r i e n a u k i w a a t t e i t a, j o n k a a i k a n a n ä y t t ä m ö k i r k a s t u m i s t a a n k i r k a s t u u). Mielelläni näytän — jokaiselle, joka tahtoo hänet nähdä. Kaikille ihmisille haluni olisi hänet ojentaa. — Katsohan, Kerttuli, katsohan!

Hornan-Kerttuli (k a t s o o j a h ä m m ä s t y y e n s i n s a n a t t o m a k s i; s i t t e n k o w i n i h a s t u n e e n a). Hywä Jumala —!

Vieras. Niin, Kerttuli —.

Hornan-Kerttuli. Mokomaa miehenalkua eiwät silmäni, totisesti! ole wielä nähneet milloinkaan.

Vieras (n ö y r ä l l ä y l p e y d e l l ä). Sen uskon, Kerttuli.

Hornan-Kerttuli (y h ä e n e m m ä n i h a s t u n e e n a j a l ä m m e t e n). Kas, kas, kuinka hän taitaa jo suullansa hymyillä! Pikku weitikka! Ja silmillänsä sitten —! Katsohan —! Sehän on kuin aamun koitto! Kuin päiwäisen waloa on tuo pieni kullanmurusi! Ihan silmät huikenewat. Ja mikä lämpö hänestä uhoo! Ihan on kuin olis kewät äkkiä tullut talwen keskeen. Hanget jo sulawat, puroina pois solisewat. Marras maa muuttuu wihannaksi. Puu puhkee lehteen, ja ruoho kukkaan. Ilma on täynnänsä wirwoittawaa tuoksua. (A l k a a k u u l u a l i n n u n l i w e r r y s t ä.) Ja wiheriöitsewän maan yllä korkealla, yhä korkeammalla! sinisen taiwaanlaen alla, laulaa leiwonen, rintansa riemusta wisertelee. (S e i s o o h e t k e n a i k a a k u i n h u u m a a n t u n e e n a y l ö s k a t s e l l e n; s i t t e n k u i n k u u l o a a n h e r k i s t ä e n, k u n a l k a a k u u l u a k a u k a i s t a m u s i i k k i a k u i n w i u l u t j a h a r p u t s o i s i w a t.) Mikä ihana soitanta! Helisewätkö noin niityn sinikellot, wai Jumalan enkelten kanteleenkielet?

Wai —? (Kääntäen silmänsä taas lapseen.) Hywä Luoja! Tuo pilttikö se niin ääntelee? On kuin poikasi puhuisi —. Mitä hän sanoo?

Vieras. Sanoo rakastawansa sinua — niin, niin kowasti, Kerttuli.

Hornan-Kerttuli (kyyneliin asti liikutettuna). Sanoo rakastawansa — Hornan-Kerttulia —?

Vieras. Niin sanoo. Ja pyytelee, että sinäkin häntä rakastaisit.

Hornan-Kerttuli. Kuka woisi olla tuollaista pientä enkeliä hellästi rakastamatta?

Vieras. Tiedätkö, Kerttuli: hän rakastaa kaikkia — niitäkin, jotka häntä wihaawat ja wainoowat. Ja kaikkia hän siunaa — niitäkin, jotka sadattelewat häntä.

Hornan-Kerttuli. Ihmeellistä —! (Waipuen mietteisiinsä.) Sepä ihmeellistä —!

Vieras. Katso, kuinka hän ojentelee käsiänsä sinua kohden. Etkö tahtoisi ottaa häntä syliisi, Kerttuli?

Hornan-Kerttuli (säikähtäen). Ei, ei! Enhän toki! Käteni owat kohmeiset: lapsi wilustuisi —.

Vieras (kuin ihmetellen). Owatko kätesi wielä kohmeiset, Kerttuli?

Hornan-Kerttuli (koetellen käsiään). Ihme: ihan lämpöiset owat!

Vieras. Ota, ota hänet syliisi, kun hän noin pyytää ja anoo!

Hornan-Kerttuli (peräytyen kauemmas). Ei, ei! Käteni eiwät ole puhtaat: lapsi tahraantuisi —.

Vieras. Ei, Kerttuli: hän ottaa pois kaikki tahrat. Kuka hänet painaa sydämelleen, tulee sielussaan walkeaksi kuin witi, puhtaaksi kuin lumi.

Hornan-Kerttuli (ottaen lapsen wapisewin käsin syliinsä ja höpisten itsekseen). Ottaa pois — kaikki tahrat —? Puhtaaksi kuin lumi —? Ihmeellinen, ihmeellinen on lapsesi.

Vieras. Ihmeiden ihme, Kerttuli!

Hornan-Kerttuli. Ihmeellinen olet itsekin. Et ole mikään tawallinen —. Nyt sen näen. Kuka sinä olet?

Vieras. (nousee seisomaan, jolloin huiwit ja kaapu putoawat hänen yltään; niiden alta tulee esiin hohtawan walkoinen, kuin tähdin kirjailtu puku; ojentaen kätensä Hornan-Kerttulia kohti; samalla alkaa taas kuulua kirkonkellojen ja urkujensoitto). Tunnetko minut nyt Kerttuli? Muistatko nyt —?

Hornan-Kerttuli (heittäytyen säikähtyneenä polwilleen). Neitsyt Maaria —! (Ojentaa lapsen takaisin kuin kowasti hätääntyneenä.)

Vieras (ottaen lapsen wastaan). Ja poikani —.

Hornan-Kerttuli (ristien kätensä). Herra Jeesus Kristus —! (Äärettömässä hädässä ja tuskassa.) Armahda minua, Pyhä Jumalan Äiti! Ei, ei! Sitä en woi rukoilla minä —. Tuomioon olen minä wikapää, ikuiseen kadotukseen. Lue pääni hiukset, Pyhä Äiti: katso, niin paljon on pahoja tekoja tunnollani, kuin on päässäni harmaita ja walkeita suortuwia. Niin paljon olen hywiä töitä tehnyt, kuin on päässäni jäljellä Pikku-Kerttulin kullankimmeltäwiä kiharoita. (Itkien.) Niitä ei ole enää ainuttakaan. Kaikki, kaikki owat jo aikoja sitten harmaiksi tai walkoisiksi waihettuneet. Oi, Pyhä Jumalan Äiti —! Monet ja hirmuiset owat syntini —! (Painaa kaswonsa sanomattomassa sieluntuskassa ja häpeässä maata kohti.)

Vieras. Ole rauhassa, Kerttuli: on toki jäljellä hiuksissasi yksi kultainen kihara wielä, puhuen siitä, että lapsuutesi jumalanikäwä ja iankaikkisen elämän toiwo ei ole sielustasi tyystin olemattomiin haipunut. Se hius ainokainen on ollut siteenä sinun ja taiwaallisen Isämme wälillä. Ole turwallisin mielin! Ja paina sydämeesi tämä sana: Herra Jumala kuuli silloin, aikoinaan, Pikku-Kerttulin rukouksen. Ja tänä yönä pääset wiettämään joulua Hänen luonansa — ikuisesti. (Kohottaa kätensä kuin siunaukseen ja katoo sitten. Samassa soitto lakkaa, ja näyttämö hämärtyy.)

Hornan-Kerttuli (makaa edelleen maassa kaswoillaan, ruumis wäristen autuaassa tunnelmassa; hetken kuluttua lyödään kowasti owelle; hän nostaa päänsä ja huomatessaan, että Wieras on kadonnut, etsii häntä ikäwöiwin silmin ympäri tupaa; sitten kuiskaten). Se oli taiwaallinen ilmestys —! Se tietää — kuolemaa. (Samassa kuuluu taas jysähdys oween; hän nousee pystyyn.)

(Miehet owat palanneet owen taakse.)

1:nen mies. Hornan-Kerttuli!

3:s mies. Kuule, Hornan-Kerttuli —!

2:nen mies. Nyt on pönkkä owesi edessä!

1:nen mies. Se ei taiwu eikä taitu!

3:s mies. Ja kohta on hökkelis ilmiliekissä!

1:nen mies. Hauskaa matkaa hornaan!

Kaikki miehet. Hornaan! Hornaan!! (Yhteistä naurunhohotusta.)

Hornan-Kerttuli (on rientänyt säikähtyneenä owelle; koetettuaan turhaan awata sitä, nostaa molemmat kätensä). Te kiro—! (Lopettaa sanansa kesken; laskee kätensä hiljakseen alas; sowinnollisesti.) Ei niin —. Ei niin — enää. (Kuin hänelle kirkastuisi ihana muistikuwa.) Rakastaa niitä, jotka häntä wihaawat —. Siunaa niitä, jotka häntä sadattelewat —. Niin on tehtäwä ihmisenkin! (Oween päin.) Minä annan teille anteeksi, niinkuin taiwaallinen Isä on minulle anteeksi antanut. Olkaa siunatut!

(Alkaa uudelleen kuulua kuin kirkonkellojen ja urkujen soittoa, johon kuoro yhtyy.)

Kuoro.

Walollaan täyttää nuo
kaikk' synnin sywänteet,
pois pyyhkii kyyneleet,
uudeksi mielen luo.
Soi kiitos Jumalalle,
kunnia Korkeimmalle!

(Laulun aikana on tupaan tunkeutunut ensin sawua. Sitten alkawat liekit pian nuoleskella seiniä.)

Hornan-Kerttuli (on ristissä käsin, waloisena ja rauhallisena siirtynyt keskelle lattiaa; laulua kuunnellen). Ole turwallisella mielellä: Hän on kuullut Pikku-Kerttulin rukouksen —. (Polwistuu; hetken aikaa hiljaa kuunneltuaan; onnellisena hymyillen.) Tänä yönä pääset — wiettämään joulua — Hänen luonansa ikuisesti! Kas: taiwaan portti aukee —. Ja Pikku-Kerttuli astuu siitä sisään —. Pyhä Äiti lapsineen on wastassa —. Ja Isä Jumala hymyilee Pikku-Kerttulille —. Ei ole enää Hornan-Kerttulia — Pikku-Kerttuli wain —. (Kaatuu maahan.)

Kuoro
(wäliwerhon laskeutuessa).

Riemuitse, ihminen!
Tää suur' on ihmetyö:
jo päättyy pitkä yö,
saat päiwän ikuisen.
Siis kiitos Jumalalle,
kunnia Korkeimmalle!

Loppu.

Tietää, mitä on tapahtunut, sehän on, eräältä kannalta katsoen, viisaus suuri. Jos visusti harkitset, mikä kylvö menneistä päivistä saattoi hyödyllisiä, mikä vahingollisia hedelmiä, ja sen mukaan asetat elämäsi, työs ja toimes, niin oletpa viisas mies.

Aleksis Kivi, Seitsemän veljestä.

PIENI PALVELIJA.

Annikki Reijonen.

Ennenkuin Kultatukkapallero syntyi maailmaan, hän leikki toisten lasten kanssa taivaan sinisaleissa. Leikkejä oli monenmoisia, mutta muuan hauskimpia oli lattianrakosista alas maan päälle kurkisteleminen. Raot olivat muodostuneet siitä, että tähdet eivät aivan kohdallansa liittyneet lakeen. Ja näistä lapset kurkistivat alas maapallon puoleen, minne heidän kunkin vuoronsa perään oli laskeuduttava.

— Katsokaa, huudahti eräs lapsista tirkistäessään rakosesta niin, että nenä oli likistyä. Mitähän nuo kuplat, nuo eriväriset pilkut tuolla maapallon päällä ovat?

— Niin, sanoi toinen. Siellä on sinerviä, punervia, kullankeltaisia, viherviä ja kaikenlaisia. Mitähän ne ovat?

— Pilviä, vastasi kolmas. Ihan varmasti ne ovat pilviä.

— Ei, paheksui neljäs. Eivät ne pilviä ole, pilvet ovat valkeita. Ne ovat jotain muuta.

— Minä juoksen sedältä kysymään, ilostui viides, Kultatukkapallero. Setä varmasti tietää.

Ja Kultatukkapallero pyörähti vikkelästi pois. Hän oli lapsista tiedonhaluisin, hänen oli ensinnä synnyttävä maan päälle.

Pian hän tuli takaisin, pitäen pitkän liehupartasedän vaipasta kiinni kuin peläten tämän karkuunmenoa.

Ilosta kirkuen lapset juoksivat tulijoita vastaan ja hyppelivät heidän ympärillänsä.

— Setä, setä, kuinka kiltti olit, kun tulit! he huusivat kuorossa.

— Oikeastaan ei minulla olisi ollut aikaa tulla telmimään kanssanne, mutisi liehuparta, joka oli taivaan sinisalien puutarhuri. Hänellä oli kovasti työtä, oli juuri puutarhamansikkain aika, mutta kun lapset jotain häneltä oikein tiukkasivat, niin eihän sitä malttanut olla heidän pyyntöjään täyttämättä.

— Setä, sanoi Kultatukkapallero, laskeutuen lattialle vatsalleen ja pistäen silmänsä rakoon. Tee sinä niinkuin minä ja tirkistä, mitä nuo tuolla alhaalla ovat.

Setä teki työtä käskettyä, haki sopivan rakosen — tähtireikiä oli ylen paljon — ja kävi myös mukavasti vatsallensa.

— En minä mitään erikoista näe, sanoi setä nousten istumaan. Kaikkihan on niinkuin ollakin pitää.

— Etkö näe? huusivat lapset yhdestä suusta, nuo kuplat, nuo eriväriset kuplat maapallon pinnalla!

— Ahaa, hoksasi setä. Niitäkö te tarkoitatte? Totta, totta, eiväthän ne aina ole olleet esillä. Minäpä kerron, mitä ne ovat.

Ja he nousivat kaikki istuallensa ja muodostivat suuren piirin. Kultatukkapallero istui likinnä setää, silmät pyöreinä pyhästä innostuksesta.

— Kas se on niin, alkoi setä, että tänä kesänä uhkaa maapalloa suuri vaara. Ettekö nähneet synkkää pilveä, joka lähestyi maata?

— Emme me huomanneet, huusivat lapset, aikoen heti paikalla rynnätä reijille.

— Ei, ei vielä, ehätti setä. Vasta sitten, kun olen selittänyt, mitä kuplat ovat.

Lapset rauhoittuivat.

— Niin, jatkoi setä. Suuri vaara uhkaa maapalloa. Ja se suuri vaara on sota. Kaikki pahat ajatukset, joita ihmiset maan päällä ovat ajatelleet, ovat yhtyneet yhteen ja muodostaneet mustia ukkospilviä pallon päälle. Minä hetkenä hyvänsä pilvi voi purkautua, ja silloin riehuu suuri sota maassa.

Lapsia värisytti.

— Mutta ne kuplat? tiukkasi muuan pienokaisista.

— Maltahan, olin juuri tulossa siihen. Ne ovat suojelusenkelten siipiä. Enkelit ovat levittäneet siipensä kansojen yli. Kullakin maalla on oma kansallishenkensä, ja nämä koettavat parhaansa herättääkseen ihmisiä rauhanrukouksille. Sen vuoksi siis ovat suojelushaltiat levittäneet kätensä maitten ylitse. Ymmärrättekö?

— Setä, kuiskasi Kultatukkapallero. Emmekö me täällä voisi tehdä jotain noiden alhaalla olevien hyväksi?

— Aioin juuri sanoa, että viattomain rukous voi paljon. Mitähän jos rukoiltaisiin maan lasten puolesta ja autettaisiin suojelushaltiain työtä?

— Oi, tehdään se! huusivat lapset.

— Mutta emmekö ensin saa katsoa sitä pilveä? kysyivät jotkut.

— Tietysti, tietysti, vastasi setä.

Ja pian olivat kaikki taas pitkällänsä, kasvot rakoja vasten.

Todellakin! Raskas, musta pilvi vyöryi maata kohden. Ja kun oikein tarkallensa katsoi, näki, miten enkelten siivet värähtelivät — tuskasta, sanoi setä — kun he vartioivat kukin kansaansa uhkaavalta onnettomuudelta.

Lasten sydämet sykkivät lujasti. Kauheata: ihmiset — veljet sotimassa toinen toistaan vastaan. Tulen liekit loimusivat, kaupungit sortuivat, verta vuoti virtanaan. Semmosta oli sota. Kauheata, kauheata! He olivat nähneet sitä ennenkin. Ja sydän hellänä he nousivat ylös ja ilman sedän kehoitusta asettuivat polvillensa ristien kätensä.

Setä rukoili edellä:

— Rakas Jumala, hän alkoi.

— Rakas Jumala, jatkoivat lapset.

— Anna enkelten voittaa. Anna heidän äänensä puhua ihmissydämille. Anna ihmisten kuulla sydäntensä ääntä, sillä sinä, Jumala, asut sydämissä. Ja sinun tahtosi tapahtukoon maan päällä niinkuin se tapahtuu taivaassa! Amen.

— Amen, toistivat lapset, ja kädet herpautuivat rististänsä.

Mutta nyt täytyi lasten välttämättä juosta rakojensa luokse näkemään, oliko pilvi vielä jäljellä.

— Setä, setä, raikui iloinen huuto. Musta pilvi on kauempana. Sitä ei melkein yhtään näy enää.

— Niin, puheli setä kuin itseksensä. Enkö sitä sanonut: viattomain rukous voi paljon, kun se totinen on. — Ääneen hän lausui:

— Lapsukaiset, kun te laskeudutte alas maan päälle, niin mikä teistä on siellä tuleva?

Lapset hyppivät ja tanssivat taputtaen käsiään.

— Minusta tulee lääkäri, virkkoi yksi, — jos sota tulee, saan sitoa haavoittuneita.

— Ja minusta tulee kirjailija. Minä kirjoitan paksuja kirjoja sotaa vastaan, ihasteli toinen.

— Minä tulen keksijäksi, minä keksin semmoisen sähkön, että se hajoittaa jok'ikisen sotapilven, virkkoi kolmas.

— En minä osaa mitään k e k s i ä, lausui ujosti eräs pikkuinen tyttö. Minä tahtoisin vain antaa kilttejä lapsia maailmaan, ettei koskaan tarvitseisi sotia, jos kaikki olisivat kilttiä.

— Kuka teistä ensiksi pääsee aikeitansa toteuttamaan? kysyi setä. Kenen vuoro ensinnä on mennä maahan?

— Minun, vastasi Kultatukkapallero ja astui arasti esille.

— Onnellinen! huudettiin kuorossa. Mitä s i n ä sitten aiot tehdä?

— Minä... minä, änkytti Kultatukkapallero. Hän tiesi kyllä, mutta ei rohjennut tuoda salaisuuttaan ilmi, salaisuutta, jonka Jumala oli uskonut hänelle.

— Ei sinun ole yhtään pakko kertoa, lohdutti setä sydämellisesti.

Mutta sydämellisyys sulattikin arkuuden.

— Lupasin Jumalalle aina taistella totuuden ja rauhan puolesta, uskaltautui Kultatukkapallero vihdoinkin.

— Niin, mutta miksi sinä aiot t u l l a? inttivät toiset lapset. Jokaisellahan täytyy olla jokin — jokin, miksi sitä taas sanotaankaan, setä?

— Ammatti? täydensi setä.

— Niin ammatti, lopettelivat lapset.

— Jumala kyllä kysyi minulta, jatkoi Kultatukkapallero, haluaisinko jonkin ammatin, mutta en minä siihen osannut mitään vastata. Silloin Jumala taas kysyi, tahtoisinko kuninkaaksi vai palvelijaksi.

— Kumman sinä valitsit? huusivat lapset ja jännityksestä olivat miltei hengittämättä.

— Palvelijan osan, virkkoi Kultapallero hiljaa.

Lapset pudistivat päätänsä.

— Olikohan se viisas valinta? he kyselivät toisiltansa, ja muuan rehevä pikku poika tokaisi:

— Kyllä m i n ä vain olisin ruvennut kuninkaaksi.

Ja toinen kysyi:

— Minkälaiseksi palvelijaksi sinä aiot, puotipalvelijaksiko vai kokiksi?

— Samantekevää, vastasi Kultatukkapallero, kunhan vain oppisin p a l v e l e m a a n.

Oltiin vähän aikaa vaiti. Lopulta setä katkaisi hiljaisuuden kysyen:

— Mihinkähän maahan sinä synnyt?

— En minä tarkalleen tiedä, vastasi Kultatukkapallero. Jumala vain sanoi, että saisin syntyä semmoiseen maahan, jonka suojelushaltialla on sinivalkeat siivet.

Lapsetkos tähystysreijällensä! Sedän tietysti piti olla mukana.

— Tuolla, tuolla on enkeli, jolla on sinivalkeat siivet, purki eräs joukosta riemastustaan.

— Mihinkähän maahan tuo sinivalkea enkeli kuuluu? ihmetteli toinen.

— Se kuuluu maalle, jonka nimi on Pohjolan Tulevaisuus, selitti setä.

— Oi, sinä pääset tulevaisuudentyöhön! iloitsivat lapset ja piirittivät Kultatukkapalleron.

— Hiljaa, varoitti setä. Taivaankello lyö.

Oikein. Hiljaisuudesta kuului kolme kumajavaa

Jouluyön ihme.

Lyyli Joki.

Hän istuvi jälleen yksinään
tuolissaan väsynyt harmaapää.
Silmien katse seuraa salaa
hämärän huoneen tuttua alaa.
Miettehet siirtyvät hiljalleen
muistoihin jokaisen esineen.

Kas, loven sai silloin kynnys tuo,
kun jalat pienet ne juoksivat luo —
Nyt värit on haaleat leikkilaivan
ja matkat loppuneet satujen maailman —
— On takaa kuin vuosien menneiden
sois nauru pienen kapteenin.

Se kirkkaana huoneen hämärään
taas kaikuu huulilta kiharapään.
Nyt täyttyy väsyneen tyhjä syli,
käsi kalpea kulkee kutrien yli.
Ja silmät sumeat surujen
taas puhuvat kieltä rakkauden.

Joka rukous päiviltä kaipauksen,
joka viesti etsivä, tuskainen,
nyt säteenä palaa takaisin
pään ylle kehäksi kiertyen,
joka toive: hänen vain hyvä ois,
hän erheiltä maailman säilyä vois

— ne kaikki pyhimyskehäksi saa
pään ylle kaarena loistamaan.
Ja huone heljänä valostaan
se joulukirkoksi kohoaa.
Hän, vanha, väsynyt äiti vaan
nyt Jumalan äitinä olla saa.

---

lyöntiä. Kumun tauottua eräs sinisalien ovista aukeni ja esiin astui enkeliairut nostaen torvea huulillensa ja julistaen sillä:

— On käsky tullut sen lapsen lähteä alas maahan, joka tahtoo kansansa palvelijaksi. Ken hän on?

— Tässä tämä on, sanoivat lapset ja työnsivät Kultatukkapalleron enkelin eteen.

Enkeli katsoi sydämellisesti värisevään pikku palleroon.

— Rakkaani, hän lausui. On aika lähteä. Käyn oppaaksesi.

Setä auttoi enkeliä aukaisten suuren lattialuukun. Lapset heti törmäämään sen reunalle.

— Älkää pudotko, herran tertut, älkää pudotko, hätäili setä ja työnsi lapsia kauemmaksi.

Luukun alla oli vene köysillä kiinnittyen lattialakeen. Enkeli ja Kultatukkapallero laskeutuivat varovaisesti siihen. Se oli ilmavene, valkea ja hohtava kuin joutsenen siipi.

— Tällä kertaa minä pidän perää, lausui enkeli. Mutta saat sinäkin siihen vielä opetella. Sinustahan tulee peränpitäjä kuningas Väinämöisen purteen, kun hän saapuu takaisin kansansa keskeen.

— Ohoh, pääsi lapsilta. Hänestähän tuleekin suuri mies eikä mikään palvelija.

— Ritari Sinivalkea, nyökkäsi setä. Mutta huiskutetaan nyt hyvästiä, kun he lähtevät.

Ilmaköydet irroitettiin. Pilvenkeveänä lähti vene liitämään maapalloa kohden. Lapset huiskuttivat kädellään, setä kirjavalla puutarhanenäliinallansa. Enkeli ja Kultatukkapallero viittoivat venheestä vastaan. Pian se oli vain hohtava, pieni pilkku, ja lopulta pilkkukin häipyi näkymättömiin.

— Nyt mennään syömään, sanoi setä ja löi luukun kiinni. Kultatukkapallero valitsi hyvin. Hän tahtoi olla pieni, mutta meneekin sen vuoksi suurta kohtaloa kohti.

Vähän aikaa lapset olivat vakavissaan, mutta tietysti sitä ei kestänyt kauan. Puuron tuoksua tuntui ilmassa. Ja minkä kerkesivät, lapset juoksemaan sitä kohden, jättäen sedän kulkemaan puutarhaansa. Kaikki olivat iloisia ja onnellisia, sillä kohta oli heidänkin vuoronsa laskeutua alas. Ja hekin tahtoivat oppia maataan rakastamaan, ettei enkelin siiven koskaan heidän takiansa tarvinnut tuskasta väreillä.

ISÄ JA POIKA

JOHANNES KYMI.

Oli jouluaaton aatto. Kunnallisneuvos Maasaari istui työhuoneessaan syviin mietteisiin vaipuneena. Koko hänen olemuksensa ja elehtimisensä todisti, että häntä askarrutti vakava asia. Hän eli muistoissaan uudelleen elämänsä, kävi läpi venäläisen sortovallan vaikeat ajat. Palautti mieleensä vaarallisen ja rohkeutta kysyneen toimintansa jääkäriliikkeen palveluksessa ja kotiseutunsa itsenäisyysmiesten johtajana — lyhyesti sanoen koko sitkeän ja ankaran ponnistelunsa maakuntansa johtavaksi poliitikoksi ja talousmieheksi. Väliin muistellessaan sankarillisen ponnistelunsa yksityiskohtia puristuivat hänen kätensä suonenvedontapaisesti nyrkkiin tahi haparoivat jo hiukan harmahtavaksi käynyttä tuuheaa tukkaa. Väliin kuului hänen huuliltaan katkonaisina, tuskallisina huudahduksina sekavia sanoja: »Ei, ei — Työn täytyy jatkua — Eskon on taivuttava. — Miksei hän voi valmistua tuomariksi ja sitä tietä jatkaa minun alkamaani työtä — tämän kotimaakunnan hyväksi — ja tulla ehkä kotiseutunsa edustajaksi valtiopäiville — Asia on ratkaistava — ja nyt heti.»

Kuin peläten vielä peruvansa päätöksestään kunnallisneuvos nousi äkisti paikaltaan, kutsui viereisestä huoneesta palvelijan luokseen ja pyysi tätä kutsumaan Esko-herran puheilleen.

Hetken kuluttua Esko, joka vast'ikään oli saapunut pääkaupungista kotiinsa joulua viettämään, astuikin jo isänsä työhuoneeseen ilmeisesti aavistaen syyn kutsuun, sillä koko hänen olemuksestaan huokui jonkinlaista pidätettyä taisteluvarmuutta ja -intoa. Hänen ryhdikäs liikuntansa ilmaisi 22-vuotiaan nuorekasta, mutta kuitenkin hillittyä itsetietoisuutta ja päättäväisyyttä. Silmäin tuike ja kasvojen hohde kieli vielä sisäisestä taistelusta ja salaisesta jännityksestä.

Hetken hiljaa seistyään ja turhaan odotettuaan, että isä olisi alkanut keskustelun, rohkaisi hän mielensä ja hiukan arkaillen alkoi: »Isä, kutsuit minut luoksesi!»

»Niin, Esko» — vastasi isä, samalla kääntyen poikansa puoleen — ehkä arvannetkin syyn? Olemmehan jo niin usein keskustelleet asiasta, elämänurastasi... Niin, ja nyt haluan saada asian lopulliseen ratkaisuunsa. — Tiedät, että olen lapsuudestani alkain toivonut sinusta tuomaria. Lienetpä jo lisäksi selvillä siitäkin, että olen täällä kotimaakunnassani sinulle jo maaperää valmistellut tulevaa toimintaasi silmällä pitäen. — Hyvänä puhujana olet jo laajalti suosittu — jaa, täytyypä sanoa, että olet jo osaltasi lisännyt minunkin poliittista kannattajapiiriäni. Maasaaren nimeä olet todellakin kunnialla edustanut. — Mutta nyt, kun elämä on sinulla näin lupaavana edessäsi, kun kaikki mahdollisuudet ovat puolellasi, saat sinä hullun päähänpiston, tahdot kaiken tuon jättää ja antaa palttua kaikille vanhan isäsi suunnitelmille ja uurastukselle — koko Maasaaren suvun sinuun kiinnittämät suuret toiveet murskaat täydellisesti. — Ja kaikki tuo johtuu siitä, että tahdot ryhtyä papiksi, ja mikä pahempaa, vielä lahkolaispapiksi. — Poikani, onko tuo todellakin sinun vakaa aikomuksesi?»

Nuorukainen, joka ovenpieleen nojaten oli yhä kasvavalla jännityksellä seurannut isänsä puolikiihkeätä purkausta, oikaisi nyt itsensä ja vakaasti isäänsä silmiin tähyillen lausui ääni hiukan jännityksestä väristen: »Isä, se on aikomukseni! Niin — se on päätökseni, jossa aion myös pysyä.» .

»Mutta Esko! Etkö ollenkaan ajattele vanhaa isääsi, etkö muista, mitä olet hänelle velkaa, mistä kaikesta sinun tulisi hänelle kiitollisuutta osoittaa?» — jatkoi isä moittivan vetoovasti nousten samalla seisomaan poikaansa vastapäätä .— »Mitä sanoisi koko Maasaaren suku, mitä maakuntalaiset kuultuaan, että sinä, kunnallisneuvos Maasaaren ainoa poika, tunnettu puhuja ja pian valmis tuomari, luopuisit lupaavasta poliittisesta urastasi, heittäisit lainopilliset lukusi sikseen ja ryhtyisit papiksi tavailemaan ja ehkäpä joskus reppuselkäisenä haihattelijana maata kiertämään »herättääksesi» muka tätä »rakasta kansaasi.» Totisesti, se ei voi olla mahdollista! Se ei saa tapahtua!»

»Mutta isä! Miksi minun pitäisi valita ammatti, josta en vähääkään pidä, johon en tunne mitään kutsumusta ja johon minut ylioppilaaksi tultuani puoli väkisin sait taipumaan? Miksi en saisi seurata omaa elämän ihannettani ja olla uskollinen omalle —?»

»Uskollinen — todellakin uskollinen omille haihatteluillesi! Niitäpä kyllä tahtoisit palvoa, unohtaen silloin kuitenkin kokonaan tärkeimmän, kansalliset velvollisuutesi, isänmaasi —. Jos sinun jollekin uskollinen pitäisi olla, niin eikö toki juuri isäsi toivomuksille ja hänen alkamalleen työlle? Siinä sinun tulisi osoittaa uskollisuutta ja käyttää kykyjäsi —.»

»Ei niin, isä! Etkö voi myöntää, että tuollainen uskollisuus, joka taloudellisten etujen ja kunnian vuoksi olisi valmis myymään ihanteensa, on koiran uskollisuutta, uskollisuutta, joka on aina valmis vaihtamaan väriä, miten ulkonaiset olosuhteet kulloinkin vain vaativat? Sanohan isä, voisitko sinäkään minua lopulta kunnioittaa, jos pakosta, kunnianhimosta tahi itsekkäiden laskelmien tähden olisin ilman muuta valmis pettämään elämän ihanteeni, joka kuitenkin lapsuudesta asti on minua innoittanut, saanut minut ponnistamaan ja työtä tekemään — ja jonka tuntoni sanoo olevan yhtä isänmaallista työtä kuin minkä muun työn tahansa!»

Kunnallisneuvos, jonka puhe ja asenne keskustelun alussa oli ollut kiihkeää ja vaativaa, rupesi Eskon viimeisten, erinomaisella lämmöllä ja antaumuksella lausuttujen sanojen jälkeen tuntemaan sisässään outoa liikutusta ja epävarmuutta. Oliko sittenkin pojan tuumailuissa ja haaveellisissa puheissa pontta ja perää? Eikö kaikki ollutkaan vain ohimenevää nuoruudenajan liikaihanteellisuutta ja -intoutumista? Kuin oudon voiman ajamana hän selvitystä saadakseen astui poikansa eteen ja kätensä tämän olalle laskien kysyi:» Poikani, oletko tosissasi? Vakavissasiko tätä kaikkea todella haastelet?»

»Vakavissaniko, isä?» — ihmetellen kysyi poika innon tulen liehtoessa poskilla. »Totisesti, kaikesta olen valmis luopumaan — hengestänikin, jos niin vaaditaan!»

Jo tajusi isä, että totta puhui poika ja että samaa järkähtämätöntä lujuutta ja intoa osoitti Esko kuin hänkin nuoruutensa parhaina päivinä. — Mutta asia oli outo. Uusille, hänelle vieraille urille kutsui elämä Eskoa. Voiko hän, isänä, asettua vastaan, estää poikaansa seuraamasta kutsumustaan samalla tavalla kuin hän itse oli aikoinaan ponnistellut oman elämänihanteensa toteuttamiseksi? Tuskinpa. Siksi hän jo melkein voitettuna ja jopa puoleksi uteliaana kysyi, miksi hän saarnamiehen uran tahtoi valita ja mitä hän siten toivoi aikaan saavansa.

Nytpä Esko, vaistottuaan mikä muutos isässä oli tapahtumassa ja tunnettuaan, että nyt jo uskaltaisi olla avomielinen, ryhtyi tyhjentämään sydämensä patoutuneita tunteita. Ihmeellisen ja isän sydäntä merkillisesti lämmittävän tarinan hän silloin kuuli poikansa huulilta. Sai tietää, mitä Esko oli pahaisesta poikaressusta miettinyt, mitä ihmeellisiä kokemuksia ja ristiriitoja läpikäynyt. Kuuli, mitä tunteita hänen oma ankaruutensa oli pojan mielessä herättänyt ja mitä taivaita taas oli avannut äidin lempeys ja hellä rakkaus. — Tunsipa isä omikseenkin ne tunteet, mitä pojassa oli herännyt nähdessään ensi kerran kaiken sen itsekkyyden, raakuuden, epäoikeudenmukaisuuden ja saastan, mikä kaikkialla ihmiselämässä pilkisti esiin, usein kiiltävänkin pinnan alta. Eivät olleet nuo näkemykset hänellekään outoja, vaan päinvastoin hyvinkin tuttuja. Kyyneliin lopulta heltyi isän mieli Eskon päästessä kertomuksessaan juuri edellisten vuosien katkeriin pettymyksiin ja ristiriitoihin.

Isän kyynelistä kirkastuneet silmät ja koko olemuksesta uhkuva rauha ja myötätunto kertoivat täydellisestä ymmärtämyksestä ja hyväksymisestä Eskon päättäessä kertomuksensa seuraaviin sanoihin:

»Isä! Rakastan, olen pikku pojasta alkaen rakastanut kansaani, tätä kalevalaista kansaa. Jo lapsena rukoilin usein Jumalaa tekemään minusta vain hyvän kansalaisen, uhrautuvan ja työteliään. Sinä, isäni, opetit minulle työn salaisuuden, ja äitini, nyt manalle mennyt, sinä istutit sydämeeni isänmaan ja totuuden rakkauden. — En voi pettää nuoruuteni ihanteita enkä kieltää elämäni innoittavimpia näkemyksiä. — Olenhan tosin sitäkin jo yrittänyt, juuri sinun toiveitasi täyttääkseni — mutta turhaan. Mutta nyt tunnen kutsumukseni, tiedän tehtäväni — sille tahdon olla uskollinen. Sananjulistajana tahdon omalta, vähäiseltä osaltani palvella kansaani, auttaa sitä löytämään totuuden ja todelliset kansalliset ihanteensa, löytämään ne väinämöisvoimat, joitten mahti ei ole riidassa ja väkivallassa, vaan rauhassa ja rakkaudessa.»

Vaieten oli kunnallisneuvos seurannut poikansa puhetta. Pois oli sulanut hänestä nyt kaikki ankaruus, jäykkyys. Melkein lapsellisella hartaudella ja kasvavalla ilolla ja ihastuksella hän oli kuunnellut Eskon sisäistä innostusta ja pursuvaa voimaa uhkuvaa kertoilua. Sen päätyttyä hän kuin sovinnon merkiksi tarttui poikansa käteen ja sitä pudistaen lausui koruttomasti liikutustaan peitellen:

»Poikani, tänään olet aukaissut vanhan isäsi silmät, olet järkyttänyt hänen kovaksi käynyttä sydäntään. Nyt ymmärrän sinua, tajuan, että sama rakkaus kansaan, sama innostuksen tuli ja hehku, joka aikoinaan minunkin poveani lämmitti ja inspiroi, polttaa nyt sinun mieltäsi ja saa sielusi py-

De profundis.

Viljo Saraja.

Usein me kuljemme ohi pienten ja vähäpätöisten vaeltajien, tietämättä tai tuntematta, minkä aarteen olemme kadottaneet. Me etsimme omistamisen arvoista sieltä, mistä se helpommin silmiimme kangastuu, mutta me emme tule ajatelleeksi, että pieni lähde voi olla järveä syvempi ja että todellisuus on kangastusta arvokkaampi. Syvyyttähän me etsimme sidottujen polkujen vaeltajista, hengen syvyyttä, sielun kirkkautta, ajatuksen valkeaa puhtautta. Syvyyden kauneus on täälläkin vaeltajan tunnuksena. Se on se pohja, jota luodatessa vähitellen tulemme tajuamaan, ettemme sitä saavuta, mutta siitä huolimatta haluamme sen tunnustelua jatkaa. Se on kaipuumme meri, jonka rannat häämöittävät, mutta ei milloinkaan saavuta satamaan. Se on se valtakunta, jossa ei pysähdytä, vaan kehitytään yhä valtavampia syvyyksiä luotaamaan.

*

Yksinäinen vaeltaja on kuin yksinäinen kaisla, joka katselee valkoisen pilven varjoa veden syvyydestä. Monet kesät katseltuaan on hän vähitellen oppinut tietämään, että syvyydessä vasta on kauneus. Mitä syvemmälle yksinäisyyteen hän vajoaa, mitä enemmän kuoreensa hän sulkeutuu, sitä syvemmäksi muuttuu hänen sielunsa ja samalla kauniimmiksi sen värähtelyt käyvät. Lopuksi hän ei muuta kaipaakaan kuin syvyyttä, sillä siihen katsellessa tulee korkeuskin läheisemmäksi ja sen pohjattomuus muuttuu entistä syvyyttäänkin syvemmäksi.

*

Kaikki, millä me täydennämme rakkauttamme, sillä me lisäämme ikuisuuden arvoa. Ja juuri sitä hän me toisessa rakastamme, mikä hänessä on ikuista. Ikuisuuden tulta me olemme tänne tulleet vaalimaan. Ikuista rakkautta me olemme tulleet liekkiin puhaltamaan. Se ei sammu niin kauan kuin yksikin kulkija polulla astuu. Viimeinen palvoo tulta omassa sydämessään ja vie sen lopulta muassaan ikuisuuten, sinne, mistä se on kotoisinkin.

hästä innosta väräjämään. Tämän kalliin synnyinmaamme puolesta haluat sinäkin tehdä työtä, nähdä vaivaa. — Mitäpä voisinkaan silloin tällä hetkellä muuta kuin antaa isällisen siunaukseni kaikille pyrkimyksillesi ja toivoa vain, että voit antaa anteeksi, jos joskus olen sokeudeussani ollut sinua kohtaan ankara ja ymmärtämätön.»

»Oh, ei! Ei sinulla, isä rakas, ole mitään anteeksi pyydettävää eikä minulla mitään anteeksi annettavaa. Mieleni täyttää vain suuri ilo ja kiitollisuus. — Niinpä voimmekin nyt ryhtyä oikealla tavalla jouluakin vastaanottamaan, kun sydämemme uhkuu ymmärtämystä ja rauhaa, kun siellä asustaa oikea jouluilo.»

Terve, kuu, kumottamasta . . .!

(Kalevala, 49: 403—422.)

Valoisasti, vakuuttavasti — Helvi Leiviskä

Soprano, Altto / Tenori, Basso

Terve kuu, kumottamasta, kaunis kasvot näyttämästä päivä kulta koittamasta, aurinko ylenemästä!

Kuu kulta, kivestä pääsit, päivä kaunis, kalliosta, nousit kullaisna käkenä, hopeisna kyyhkyläisnä elolle entiselle, matkoillesi muinaisille.

(Tenori, Basso:) Kuu kulta, päivä, hopeisna kyyhkyläisnä, elolle-si, matkoillesi muinaisille.

mf

Nouse aina aa-musilla tämän päi-änki perästä. Tee-pä meille ter-ve-yttä, siinä saama seata-vihin, pyy-tö päähän pen-kä-lomme, on-ni onkemme menähän. Käy nyt tii-si ter-ve-henä, matkasi iman-te-he-na. Pää-tä kaa-ri kan-ni-his-ti, pää-te it-talla i-lo-hon.

cresc.

f

mf

Milloin—?

Anni Kaste.

Mestarit suuret, Valkeat Veljet,
milloinka avaatte tietojen
teljet,

milloinka ylhän totuuden tuotte,
mysterioihin katsoa suotte —?

Milloin on ihmisen edessä päivä,
johon jo häipyy taistojen häivä,

ratkeaa arvoitus elon harmaan,
katkeaa side kostavaan karmaan —?

Kasvua hengen, oi, hoivatkaatte
alati, ylhät, kunnekka saatte

joukotkin vietyä sinne asti,
mistä käy kulku nopeammasti

valoa kohti, ikuista, suurta —
lähemmäs, lähemmäs henkemme juurta!

10 mk.